

QÜESTIONS SOBRE LA DOBLE OBRA LUCANA

V

ESTRUCTURA I FUNCIO SIGNIFICATIVA DEL TERCER CICLE O SECCIO DE LES RECOGNICIONS (Lc 6,12-9,50)*

per Josep RIUS-CAMPS

Després d'un pròleg destinat a encapçalar la doble obra lucana (Pròleg: Lc 1,1-4) i de la presentació paral·lela dels dos protagonistes, Joan Baptista i Jesús (Prolegòmens: 1,5-2,52), Lluc passa a descriure el desenvolupament de la missió marcant-ne les successives vicissituds a base de cercles concèntrics.

Com ja és tradicional, no tots els comentaristes coincideixen en les grans divisions. Pel que fa als Prolegòmens, pràcticament hi ha unanimitat. J. H. Davies estima, això no obstant, que el Pròleg de Lluc abraça de fet els tres primers capítols, i no solament els dos primers, considerats per la majoria com l'«Evangeli de la Infància»¹. I. H. Marshall accepta l'estreta connexió entre els cc. 1 i 2-3, però replica que Davies no dona raó de la clara ruptura que hi ha al final del c. 2 i de la diferència d'estil narratiu entre els cc. 1-2 i 3². Malgrat que la designació altisonant «Evangeli de la Infància» hagi contribuït a restringir el paral·lelisme entre Joan Baptista i Jesús en els dos primers capítols, és innegable que Lluc continua aquest paral·lelisme en els cc. 3-4. Marshall se n'ha adonat i titula la Secció III: «Joan Baptista i Jesús» (3,1-4,13). Coincideixen amb ell, pel que fa a l'abast de la secció, si bé amb titulacions diferents, A. Plummer, H. Rengstorf, J. A. Fitzmyer, entre altres³. H. Schürmann és qui millor divideix aquesta Secció, amb el títol de «El començament des

* Aquest treball d'investigació ha estat dut a terme gràcies a un Ajut a la Recerca de la CIRIT de la Generalitat de Catalunya.

1. J. H. DAVIES, *The Lucan Prologue (1-3)*: TU 112 (1973) 78-85.

2. I. H. MARSHALL, *The Gospel of Luke. A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids, Michigan 1978, p. 131.

3. A. PLUMMER, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to S. Luke*, Edinburgh 1977; K. H. RENGSTORF, *Das Evangelium nach Lukas*,

de Galilea» (3,1-4,44)⁴. Hi ha igualment unanimitat pel que fa al terme del ministeri de Jesús a Galilea (9,50), però no en les subdivisions.

La nostra proposta de divisió no es basa en criteris geogràfics ni temàtics, sinó en les *marques estructurants* pròpies del gènere «evangeli» i, en concret, en el paral·lisme i en les estructures de tota mena emprades per Lluç per a fer ressaltar les grans divisions des de dintre el text, mancat com estava dels procediments editorials moderns extrínsecs al text mateix:

- I. Cicle: Secció Programàtica, amb la presentació paral·lela dels respectius programes de Joan Baptista i de Jesús (3,1-4,44).
- II. Cicle: Secció de la Declaració d'Intencions (5,1-6,11)
- III. Cicle: Secció de les Reconèixements (6,12-9,50)
- IV. Cicle: Secció de l'Afrontament o del Viatge (9,51-19,46).

Cada cercle reflecteix la situació anterior i conté una correcció ulterior dels plans inicials. En el Primer Cicle Lluç presenta, seguint el paral·lisme iniciat en els Prolegòmens⁵, una visió global tant de la missió del Baptista com de la de Jesús.

En el Segon Cicle, en canvi, organitza segons un pla preconcebut els materials pouats en Marc i en altres fonts prenent com a punt de partença la formació d'un grup compost de deixebles israelites i de seguidors no-israelites, a fi de mostrar en llur comportament les intencions de Jesús. Des d'un principi, en efecte, el presenta com un grup obert i pluralista, exemplificat per tres membres pertanyents al poble d'Israel, Pere, Jaume i Joan (5,1-11), i per un quart membre marginat per la institució israelita, Leví (5,27-32). Aquests quatre personatges engloben les diverses categories de seguidors de Jesús. El capteniment positiu del Mestre envers els individus considerats per la institució jueva com a marginats i impurs (l'«individu ple de lepra»: 5,12-16), envers la humanitat immobilitzada pel pecat (l'«home paralític»: 5,17-26) o envers les pràctiques i els preceptes més sacrosants de la religió jueva: la inobservança del dejuni (5,33-39) i del precepte sabàtic per part dels deixebles (6,1-2) i, principalment,

Göttingen ¹⁷1978; J. A. FITZMYER, *The Gospel According to Luke (I-IX)*, Garden City, New York 1981.

4. H. SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium I*, Freiburg 1969, pp. 146-148.

5. Pel que fa a la construcció paral·lela de l'inici del ministeri precursor de Joan i del messiànic de Jesús, vegeu el meu article *¿Constituye Lc 3,21-38 un solo periodo? Propuesta de un cambio de puntuación*, dins *Biblica* 65 (1984) 197-205.

la relativització del dissabte que ell ha fet en bé de l'home (6,3-5. 6-11), ha provocat l'animadversió dels dirigents religiosos d'Israel entestats a mantenir intactes llurs tradicions seculars. La guarició en dissabte de l'home del braç atrofiat ha estat la gota que ha fet vessar la copa de la ira del partit fariseu. La declaració d'intencions per part de Jesús ha provocat la confabulació dels dirigents contra ell. Al terme del Segon Cicle es constata el refús dels dirigents —els fariseus i els lletrats— al pla de Jesús sobre el futur d'Israel: «Es posaren furiosos i deliberaven entre ells què podrien fer a Jesús» (6,11). Estan tramant un complot contra ell.

En sentir-se rebutjat pels qui representen l'Israel històric (cf. 4,28-29), Jesús es retira altre cop (cf. 5,16), si bé ara a la muntanya —lloc on s'entra en contacte amb l'esfera de Déu— per tal de demanar llum sobre l'estratègia a adoptar: «S'esdevingué que per aquells mateixos dies sortí ell en direcció a la muntanya a pregar i es va passar la nit sumit en la pregària a Déu» (6,12). Comença així un nou cicle, que serà encapçalat per una decisió de gran transcendència i que no serà presa sinó després d'una perllongada reflexió i sota la inspiració directa de l'Esperit Sant, com oportunament puntualitza Lluç al començament del llibre dels Fets (Ac 1,2: *διὰ πνεύματος ἁγίου οὗς ἐξελέξατο*). El lligam entre aquest nou cicle i l'anterior es troba en la típica fórmula *Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις*, per mitjà de la qual s'expressa que no hi ha solució de continuïtat («per aquells mateixos dies») entre la deliberació dels dirigents tendent a eliminar-lo del poble (Lc 6,11) i l'acció de Jesús de «sortir» (*Ἐγένετο... ἐξελεῖν*) sostraiant-se novament a la seva esfera d'influència (cf. 4,30).

Aquest Tercer Cicle és constituït per una *construcció binària* formada per dos trams de seqüències o de perícopes disposades simètricament (6,12-7,50 // 8,1-9,17) i per una *subsecció conclusiva* (9,18-50), en la qual es dona resposta a la pregunta sobre la identitat de Jesús plantejada insistentment en els dos trams anteriors.

El Quart Cicle, finalment, coregut com a Secció del Viatge, comença amb la decisió presa per Jesús de forma irrevocable d'afrontar la institució jueva en el seu centre neuràlgic, «Jerusalem», i acaba amb la denúncia de la institució del temple. Segons hem desenrotllat en un article precedent⁶, tres quartes parts dels mate-

6. *Lc 10,25-18,30: Una perfecta estructura concèntrica dins la Secció del Viatge*, dins *RCatT VIII* (1983) 283-358.

rials d'aquesta secció han estat arranjats en forma d'una perfecta estructura concèntrica, en el centre de la qual llegim el plany de Jesús sobre la ciutat assassina: «Jerusalem, Jerusalem, que mates els profetes i apedregues els qui et són enviats...» (13,34).

Esperonats pels resultats obtinguts en l'article a què acabem de fer referència i aplicant els criteris que allí hem desenvolupat, ens disposem ara a identificar una nova gran estructura, situada aquesta vegada en el Tercer Cicle o Secció de les Recognicions.

I. L'ESTRUCTURA SIMÈTRICA DE LC 6,12-9,17

Llevat de la primera, la delimitació de les perícopes o seqüències que componen l'un i l'altre tram no ofereix dificultats. Els criteris emprats en llur delimitació són els mateixos que s'adoptaren a propòsit de la gran estructura concèntrica identificada en la Secció del Viatge⁷. En aquell cas parlàvem d'un tram ascendent i d'un altre descendent, integrats l'un i l'altre per una sèrie de seqüències que al seu torn eren constituïdes per dues o més perícopes disposades en forma de díptic o de tríptic. En la present estructura els dos trams corren paral·lels i les unitats que els componen són de menor amplitud. A diferència d'aquella, en la present estructura no hi ha cap centre vers el qual conflueixin les seqüències de l'un i de l'altre tram. Llur disposició simètrica té una funció ben específica: aconseguir que la problemàtica d'ambdós trams desemboqui en una subsecció conclusiva on es ventilarà la qüestió de la qualitat messiànica de Jesús, qüestió que s'ha anat plantejant amb insistència dins el marc de l'estructura simètrica tant en el primer tram (7,6.16.19.20.34.49) com en el segon (8,25; 9,7-9).

El primer tram conté el nou pla que Jesús proposa a Israel després d'un diàleg perllongat amb Déu: engloba el *programa* bàsic de la nova estratègia que adoptarà d'ara endavant. El segon, en canvi, comprèn la *realització* del programa en la missió. La subsecció conclusiva, finalment, sintetitza les diverses *opinions* formulades per les multituds i pels deixebles sobre la seva identitat a partir del programa que ha anat exposant i realitzant, així com les *puntualitzacions* que s'ha vist constret a fer.

7. *Ib.*, pp. 292-293.

1. *Delimitació i funció significativa de les seqüències del primer tram*

El primer tram es compon de sis seqüències disposades de dues en dues. La primera parella és constituïda per l'elecció dels Dotze (A) i pel sermó de la Plana en presència de tot Israel (B); la segona, per la descripció de la situació límit en què es troba tant el Paganisme (C) com el Judaisme (D), situació que Jesús intentarà de redreçar; finalment, en la tercera parella es descriu la perplexitat tant de Joan Baptista (E) com del grup representat pel fariseu Simó (F) respecte a la identitat i al comportament de Jesús.

A. *Lc 6,12-19: Presentació del nou Israel a l'Israel històric*

Com ja s'ha dit, la primera seqüència és l'única que podria presentar dificultats a l'hora de la seva delimitació. Aquestes provenen, en part, del fet que molts editors i comentaristes consideren com un anacolut la frase en què es parla de l'elecció dels Dotze (vv. 13b-16)⁸ i, en part, de l'elipsi del verb en l'enumeració dels diversos components de l'auditori de Jesús (vv. 17b-18). Una puntuació correcta, albirada ja per alguns editors⁹, i l'aparellament amb la seqüència corresponent de l'altre tram ens ajudaran a estructurar convenientment el fil de la narració.

La present seqüència és composta de dues construccions en temps *duratiu*, una d'inicial (v. 12: ἦν διανυκτερεύων, impf. perifràstic) i una altra de final (vv. 18b-19: ἔθεραπέυοντο... ἐξήτουν... ἐξήρχετο... ἰάτο, quatre imperfets), i d'un ampli període central en temps *aorístic* (vv. 13-18a: προσεφώνησεν... καὶ ἐκλεξάμενος... καὶ καταβάς... ἔστη).

8. P.e., Nestle-Aland (ed. 26) separen amb un punt i a part la perícopa corresponent a l'elecció (vv. 12-16) de la que encapçala el discurs (vv. 17-19). És la puntuació que havia estat adoptada en *The Greek New Testament* (ed. 3), on s'adueixen una sèrie d'edicions/editors que puntuen així (TR AV RSV NEB Zür Luth Jer Seg), i que, separant-se de Bover, adopta el *Nuevo Testamento Trilingüe*. Entre els comentaristes, vegi's MARSHALL, *Luke 238*: «The verb [ἐκλεξάμενος] appears here as a participle, which leads to anacolouthon as there is no following main verb; to link the sentence to v. 17 (RV) is awkward, and it is better to treat the participle as equivalent to a finite verb». Qualificar de «maldestre» la connexió amb el v. 17 constitueix un *a priori* de fatals conseqüències. Lluc precisament no vol posar l'accent en l'acte d'«elegir» (d'aquí que empri el part., per tal de subordinar-ho a una proposició principal), sinó en el fet d'«aturar-se en un lloc pla». Noti's la successió aor.-part.-part.-aor.: προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα —enumeració parentètica— καὶ καταβάς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ.

9. Uneixen els vv. 16 i 17: WH Bov Nestle-Aland (ed. 25), BF² RV i ASV, entre altres. Després de πεδινοῦ cal puntuar amb un punt i seguit.

El període *inicial* descriu la perllongada pregària que Jesús adreça a Déu (6,12b: καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ) en la *muntanya* com a nou lloc de trobada amb Déu fora de la institució sinagoga (6,12a: Ἐγένετο... ἐξελεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι). En el present context, el verb «sortir» té una clara connotació d'«èxode», com també la «nit» i «la muntanya» (cf. 21,37 i 22,39): Jesús ha «sortit» de la sinagoga (cf. 6,6) i s'«ha passat la nit pregant Déu» tractant de veure-hi clar enmig de la tenebra que l'envolta (cf. 22,53b: αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ οὐδοῦ) i que delibera sobre la manera de fer fracassar el seu pla (cf. 6,11b: καὶ διελάουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ). «La muntanya», com en altre temps el Sinai, serà el lloc on Déu inspirarà a Jesús «per mitjà de l'Esperit Sant» que «elegeixi» dotze individus perquè representin el nou Israel (segons s'infereix del text suara citat d'Ac 1,2).

El període *central* és el més important. Explicita la resolució que Jesús acaba de prendre. Per això és encapçalat amb la precisió temporal: «Quan es va fer de dia», καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα (v. 13a). Aquest «dia» presidirà figuradament tota l'estructura simètrica fins al punt que en l'última perícopa corresponent al segon tram hi farà una referència velada: «Però el dia començà a declinar», Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν (9,12a). En ambdós casos aquest «dia» té sentit figurat: engloba tot el temps que transcorre des de la constitució del nou Israel escatològic per part de Jesús (elecció dels Dotze) fins al moment en què els Dotze en tornar de la missió donen mostres de llur exclusivisme envers la multitud de seguidors que havien acompanyat Jesús quan aquest es retirà en direcció a Betsaida, fora del territori jueu pròpiament dit, i a qui Jesús havia acollit i instruït sobre el regnat de Déu (9,12b: cf. vv. 10b-11).

En separar —tal com hem dit abans— la majoria d'autors l'elecció dels Dotze del verset en què es fa referència al fet de baixar amb ells de la muntanya i d'aturar-se en un lloc pla, perd aquella el seu caràcter referencial, marcat per la construcció en *participi*, respecte de l'acció principal, marcada pel verb en temps *finis*: «Quan es va fer de dia, cridà els seus deixebles i, després d'escollir-ne (ἐκλεξάμενος) dotze, els quals anomenà apòstols —Simó, al qual anomenà Pere, Andreu el seu germà, Jaume, Joan, Felip, Bartomeu, Mateu, Tomàs, Jaume el d'Alfeu, Simó de sobrenom el Fanàtic, Judes el de Jaume i Judes Iscariot, que fou el traïdor— i de baixar amb ells (καὶ

καταβάς), s'aturà (ἔστη) en un lloc pla» (6,13-17a). Jesús ha pujat a la muntanya i, després de demanar llum a Déu, «mogut per l'Esperit Sant» (cf. Ac 1,2), ha cridat els seus deixebles per tal d'escollir-ne dotze com a representants del nou Israel que serà a partir d'ara l'únic hereu de la promesa. Jesús, a diferència de Moisès, ha fet pujar a la muntanya tota la munió dels seus deixebles¹⁰ i, acompanyat dels Dotze, ha baixat i s'ha aturat en una planura. És ja imminent la presentació oficial del nou Israel, com a resposta al refús de què ha estat objecte per part de l'Israel històric, i per cert que en un «lloc pla», ἐπὶ τόπου πεδινού, com a «lloc» contraposat al «lloc elevat» sobre el qual s'edifica Jerusalem i que usat en forma absoluta ha passat a designar el temple.

En contrapartida la puntuació tradicional tendeix a conferir a l'elecció dels Dotze valor absolut en detriment de la resta del grup de deixebles, com si els Dotze, en comptes de ser expressió de tot el grup en qualitat de caps de llista, fossin quelcom separable i que té valor en si mateix. Aquesta jerarquitització introduïda en el si del grup de deixebles contradiu categòricament la noció d'igualtat total que Jesús ha pretès des d'un principi. L'elecció dels Dotze és eminentment funcional: «els quals per cert anomenà apòstols/missioners». La seva funció ha de consistir a proclamar l'arribada del regnat de Déu per a Israel, malgrat el refús dels dirigents religiosos. Tampoc en la llista no hi ha cap jerarquia. Lluc respecta l'ordre en què van ser cridats i les parelles de germans, evita mitjançant la còpula καὶ que es formin grupuscles (en català l'he traduït per una coma) i no afegeix sinó aquells qualificatius que són necessaris per a distingir dos noms iguals o que fan ressaltar un aspecte negatiu del personatge en qüestió: «Pere» (dur de cap: del primer Simó i cap de llista), «Fanàtic» (exaltat: de l'altre Simó) i «Traïdor» (del segon Judes i últim de la llista).

Acoblades a l'últim incís, καὶ καταβάς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινού, col·loca Lluc dues construccions el·líptiques coordinades per igual amb la conjunció καί per tal de descriure l'*auditori bimembre*¹¹, compost, d'una banda, per un bon grup de *deixebles* i, de l'al-

10. La referència implícita en Ex 32,15; 34,29 és intencionada (SCHÜRMANN, *Lukasevangelium* I 320); l'antítesi és palesa: Moisès baixà amb les taules de la Llei entre les mans; Jesús baixa amb els Dotze com a símbol del nou Israel.

11. «Here Jesus is met by a great crowd of his disciples and a great multitude of the people; the words are left hanging, and a verb needs to be supplied (ἔστη or ἦν)» (MARSHALL, *Luke* 242). Un exemple semblant a 8,1-3. Suplir ἔστη seria incorrecte

tra, per una representació del *poble d'Israel* tant de l'autòcton com del de la diàspora: «i havent baixat amb ells (els Dotze) s'aturà en un lloc pla (on hi havia) una gran multitud de deixebles seus i una gran gentada del poble (d'Israel procedent) de tota la Judea i de Jerusalem, així com de la costa de Tir i Sidó, que havien vingut a escoltar-lo i a fer-se guarir de llurs malalties» (6,17-18a). ὁ λαός en Lluc remet sempre al Poble d'Israel. «Judea» engloba totes les regions de Palestina (cf. 4,44); «Jerusalem» n'és la capital políticoreligiosa; les ciutats de «Tir i Sidó», fora de les fronteres d'Israel, designen els jueus de la diàspora. Hi són presents, doncs, el nou Israel (Dotze + deixebles) i l'antic Israel (Palestina + diàspora).

L'últim període descriu l'impacte que la personalitat de Jesús produeix en el poble: «Els turmentats per esperits impurs quedaven guarits, i tota la gent mirava de tocar-lo, perquè sortia d'ell una força que els guaria tots» (6,18b-19). Només un cop alliberat el poble de les falses ideologies que s'havien possessionat d'ell («esperits immunds») i de les xacres que l'aclaparaven (conseqüència de la inobservança de la Llei sobre la impuresa ritual)¹², estarà capacitada per a copsar el programa innovador de Jesús.

B. *Lc 6,20-49: Actituds bàsiques de l'oient*

La segona seqüència és perfectament delimitada pel *discurs* adreçat per Jesús al poble d'Israel (cf. 7,1a: «Quan hagué completat tot el seu parlament a oïdes del poble») prenent com a punt de mira el grup de deixebles (cf. 6,20a: «Llavors ell, alçant la mirada vers els seus deixebles¹³, es posà a dir»). L'escenari és el mateix que en la segona part de la seqüència anterior: aquella li servia precisament de composició de lloc i preparava l'auditori. El canvi d'escena és marcat mitjançant l'aorist que precedeix l'imperfet ἔλεγεν, molt apropiat per a introduir un llarg discurs i una nova temàtica: καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν (6, 20a). Es tracta d'una composició quadrimembre disposada en forma

(contra PLUMMER, *Luke* 175-176). Lluc vol destacar l'actitud solemne que pren Jesús: cf. 5,1; 24,36.

12. La presència del verb ἄπτεισθαι, acompanyat de la frase δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο i seguit del verb ἴατο anticipa la guarició de la dona legalment considerada com a impura de 8,43-48, on sovintaja el verb ἄπτομαι (4x: veu mitjana) en combinació amb la frase δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ i el verb ἴαθη.

13. «Luke's expression (ἐπαίρω τοὺς ὀφθαλμούς) indicates taking note of somebody or something (cf. Mt. 17:8; Jn. 4:35; 6:5), and suggests that what follows is especially meant for the disciples» (MARSHALL, *Luke* 247).

de quiasme: a. Benaurances i imprecacions (vv. 20b-26); b. Explicació de la regla d'or (vv. 27-38); c. Instrucció a base de paràboles (vv. 39-45); d. Colofó: Construcció amb fonaments i sense (vv. 46-49)¹⁴.

Per a comprendre l'abast del programa que Jesús proposa aquí cal tenir present que els *oients* no són els deixebles sinó les multituds israelites, el poble d'Israel, tal com s'explicita en l'encapçalament de la seqüència següent: 'Επειδή ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, «Quan hagué completat tot el seu parlament (l'ensenyança) a oïdes del poble (Israel)» (7,1a). El Sermó de la Plana se sol interpretar com el discurs programàtic de Jesús adreçat als deixebles¹⁵. No sembla ser aquesta, però, la intenció de Lluç. Els deixebles, a qui Jesús acaba d'erigir en els únics i vers representants d'Israel, són el model que aquest posa davant els ulls de l'Israel històric perquè li donin llur adhesió. Tot i que són pobres i viuen en l'estretor, els deixebles tenen part ja des d'ara en el regne de Déu (6,20b: Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ): són subjecte de benaurança sempre i quan es mantinguin

14. MARSHALL, *Luke* 243, accepta només «a basic three-fold division of the Sermon», a saber: «a prophetic section (6:21-26), a paraenetic section (6:27-38) and a parabolical section (6:39-49)», i afegeix: «This final section thus belongs closely with what precedes, so that 6:39-49 is to be seen as a single section of the Sermon concerned with the personal character of the disciples» (p. 244). La divisió de la secció parabòlica en dues, que proposem, coincideix amb la de SCHÜRMAN, *Lukasevangelium* I, 324-325.

15. MARSHALL, *Luke* 243ss; FITZMYER, *Luke* 629: «Presented as an instruction to 'disciples' (6:20), it is intended to shape their conduct», si bé reconeix tot seguit: «In the last episode Luke stressed the flocking of people to him from all over, who wanted to 'listen to him' (6:18); now he presents Jesus responding and throwing out challenges even to them. The detail of 6:18 is picked up in the sermon itself: 'to you who listen I say' (6:27); 'whoever comes to me listens to my words and acts on them' (6:47)»; de manera semblant J. ERNST, *Das Evangelium nach Lukas*, Regensburg 1977, p. 224: «Unter den 'Hörenden' muss man sich die grosse Schar seiner Jünger und das hörwillige Volk (vgl. 6,17) denken». En canvi, P. S. MINEAR, *Jesus' Audiences According to Luke*, dins *NT* 16 (1974) 81-109, especialment 103-109, suggereix que en els vv. 20-26 Jesús es dirigeix als deixebles, mentre que en els vv. 27ss s'adreça a les multituds que no han pres encara partit per ell i que han vingut a *escolltar-lo* (vv. 17b-18a). Aquest és també el nostre parer. Contra aquesta interpretació es podria objectar que en el v. 40 es parla de la relació «deixeble/mestre». De fet Mateu l'addueix a propòsit de la missió dels Dotze (Mt 10,24a.25a). Es tracta simplement d'una màxima aplicable a tota mena d'«oients»: «Un deixeble no està per damunt del mestre, encara que, acabat l'aprenentatge, serà com el seu mestre»; de la relació «deixeble/mestre» que es dona a l'escola: si el qui està encara aprenent es vol convertir en guia, se li pot aplicar la primera màxima: «És que pot un cec guiar un altre cec?» (v. 39). Lluç reserva el discurs sobre el discipulat per a la Secció Central o del Viatge (vegeu l'article citat a la n. 6).

xebles i bon constructor, d'una banda, i adversaris i mal constructor, de l'altra, es corresponen.

C. *Lc 7,1-10: L'agonia del paganisme addicte al judaisme*

Un cop acabat el discurs, Jesús entra a Cafarnaüm (7,1). Canvi de temàtica i nou escenari. Cafarnaüm, com a cruïlla comercial, és un lloc molt adient perquè s'encreuin dues cultures, la romana i la jueva¹⁹. Amb els trets típics d'un personatge representatiu («cert centurió», ἑκατοντάρχου δέ τινος: «centurió» connota ja una representativitat, poder sobre una centúria) ens descriu Lluç la trista situació del paganisme (es tracta d'un centurió romà) i, en concret, de les classes oprimides sota el pes del poder constituït (v. 2a: «L'esclau de cert centurió (romà) que tenia un mal dolent estava a punt de morir») i jeràrquicament organitzat (v. 8: «Perquè jo, que sóc un simple subordinat, tinc soldats a les meves ordres; i si dic a un que se'n vagi, se'n va; o a un altre que vingui, ve; i si dic al meu esclau: 'Fes això', ho fa»). La relació amo/esclau que impera en la societat pagana porta a la seva pròpia destrucció. El *poder despòtic* que presideix la piràmide tant en les relacions socials («subordinat», «ordres», «Vés-te'n!», «Vine!») com en les familiars («esclau», «Fes això!»), desemboca en la mort. Gràcies a les bones relacions existents entre el superior i el subordinat (v. 2b: «pel qual tenia un gran respecte»), s'albira un bri d'esperança.

Mitjançant el desdoblament, amo (centurió) / esclau (subordinat), Lluç aconsegueix de crear l'ambient apropiat perquè es pugui trobar una solució a aquella situació desesperada. Amb un reguitzell de trets descriptius puntualitza Lluç que els pagans aquí representats no són uns pagans qualsevols, sinó que estan en immillorables relacions amb el judaisme (v. 3: «Havent sentit parlar de Jesús, li envià uns consellers jueus per pregar-li que anés a alliberar el seu esclau»; v. 5: «perquè estima la nostra nació (jueva) i és ell qui ens ha construït la sinagoga»).

Lluç evita que Jesús entri en contacte immediat amb el paganisme (v. 6b: «No era ja lluny de la casa»; v. 6d: «Que jo no sóc qui perquè entris a casa meva»; v. 7a: «Per això no vaig gosar a venir jo

19. ERNST, *Lukas* 239: «Der Berufsstand des Hauptmanns (wahrscheinlich ein Nichtjude, der im Dienst des Herodes Antipas gestanden hat [Flavius Josephus, *Antiquitäten* XVII 8,3]) lässt an eine Besatzung denken, die man sich gut in Kapharnaum, einer Stadt an der östlichen Landesgrenze, denken kann».

en persona»; v. 10: «En tornar a casa, els enviats trobaren l'esclau sa i estalvi»). D'altra banda ni el centurió ni el criat no tenen nom propi: es tracta d'una descripció ideal, d'una escena prolèptica de les primeres comunitats paganes que sorgiran gràcies a la predicació del missatge («una paraula teva»). En els Fets dels Apòstols, efectivament, el personatge que representa el paganisme addicte al judaisme serà designat pel seu nom, Corneli (Ac 10,1-2.22), i Pere entrarà a casa seva (10,25.28-29; 11,3). La descripció és programàtica: el missatge alliberador de Jesús, que per raons històriques s'havia de predicar primer a Israel, no té fronteres. No són els lligams de sang els que determinen la pertinença al regne, sinó l'adhesió a Jesús: «En sentir-ho, Jesús s'admirà i, girant-se cap a la multitud que el seguia, digué: 'Us dic que ni tan sols a Israel no he trobat tanta fe'» (v. 9). Lluc distingeix, a propòsit de la fe palesada pel paganisme, entre la poca fe que ha trobat Jesús en l'Israel històric (ἐν τῷ Ἰσραήλ) i la multitud de seguidors que li han donat llur adhesió (τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ, tecnicisme lucà per a designar els «seguidors» de Jesús).

D. Lc 7,11-17: Situació límit d'Israel

Aparionada amb l'anterior, presenta Lluc una nova descripció, aquest cop del judaisme en trànsit de desaparèixer. Hi ha canvi d'escenari i de temàtica. La nova datació: «I s'esdevingué que a continuació (ἐν τῷ ἔξῃς) se n'anà...» (7,11a) vincula estretament aquesta escena amb l'anterior. L'escena se situa en un poble anomenat Naïn. Jesús s'hi encamina acompanyat dels seus deixebles i d'una gran multitud (israelita) (v. 11). A diferència del paganisme, Jesús s'hi acosta deliberadament, sense que ningú li ho pregui: «Quan s'acostava a l'entrada del poble, heus aquí que se n'enduien a enterrar un mort, l'únic fill que tenia la seva mare, que per cert era viuda, i a qui acompanyava una multitud considerable del poble» (v. 12). Una tirallonga de qualificatius serveix per a mostrar la situació crítica que travessa el judaisme: no hi ha esperança humana possible, ja que «el mort» és «fill únic» d'una «mare» que a més és «viuda». Naïn personifica la societat israelita incapaç de donar vida. Fora de les portes de la ciutat, plena de mort, es troba Jesús acompanyat dels seus deixebles (el nou Israel) i d'una gran munió de seguidors (cf. 7,9a). Es troben davant per davant dues comitives, una

de vida, presidida per Jesús, i una altra de mort, el qual dol mena la mare viuda.

En el cas del paganisme ha bastat una «paraula» (v. 7b: «Però basta una paraula teva perquè es guareixi el meu servent»). És el missatge universal de vida que Jesús anuncia. En el cas del judaisme, Jesús, *Senyor* de la vida, mostra la seva *compassió* pel seu poble personificat per la viuda: «En veure-la el Senyor, se'n compadí i li digué: 'No ploris'» (v. 13), i es disposa a remoure l'*obstacle* que impedia la vida: «Acostant-se, tocà el taüt (els qui el portaven s'aturaren) i digué: 'Noi, a tu t'ho dic, aixeca't'» (v. 14). Primer calia *transgredir* («tocà el taüt», ἤψατο τῆς σοφοῦ) el tabú religiós sobre la impuresa ritual d'un cos mort (Nm 19,11.16)²⁰, l'observança de la qual havia estroncat la vida del noi. Seguidament el crida a la vida.

Tampoc en aquesta escena no hi ha noms propis. Es tracta d'una descripció ideal de la crítica situació del judaisme i de la força alliberadora de Jesús. L'escena recorda de prop la resurrecció del fill de la viuda de Sarepta a càrrec d'Elies (3Re 17,8-24)²¹. Lluc prepara, d'aquesta manera, la identificació de Jesús amb Elies per part de les multituds a què es farà referència més endavant (cf. Lc 8,8.19). Per primera vegada els presents treuen conclusions sobre la persona de Jesús: «Un gran profeta ha sorgit entre nosaltres. Déu ha visitat el seu poble» (v. 16b). El gest de Jesús de fer «aixecar» el noi és interpretat en el sentit que finalment Déu s'ha decidit a alliberar Israel. Reconeixen que Jesús és «un gran profeta»: el seu gest és profètic. Darrere la resurrecció del noi entreveuen la resurrecció d'Israel. A poc a poc es va plantejant la qüestió, a la qual es donarà resposta al terme d'aquesta estructura simètrica, sobre qui és Jesús. La notícia d'aquest clam popular sobre la identitat de Jesús es divulga «per l'entera Judea i per la comarca circumdant» (v. 17), és a dir, per tot *el país jueu* i per *la diàspora*. Es confirma, així, que entre el

20. «Die Frage der levitischen Verunreinigung spielt für Jesus keine Rolle (vgl. auch Lk 8,54; Mk 5,41), für ihn sind die Voraussetzungen des Verbotes nicht mehr existent» (ERNST, *Lukas* 243).

21. «The passage recalls the raising of the son of the widow of Zarephath by Elijah in 1 Kgs 17:8-24. Jesus comes to a town (Nain), as did Elijah (Zarephath, 1 Kgs 17:10); a widow is met at the gate of the town (17:10 [εἰς τὸν πύλωνα τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυνὴ χήρα]); the son of the widow is restored to life (17:22); and an explicit allusion to 1 Kgs 17:23 is made in Luke 7:15 [καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ]» (FITZMYER, *Luke* 656: entre [] hem adduït els paral·lels de 3Re). Es podria afegir encara el reconeixement d'Elies com a «home de Déu» (3Re 17,24), expressió equivalent a «un gran profeta» de Lc 7,16.

«noi» i la «viuda» de Naïn es descriu la situació de misèria absoluta d'Israel, per la seva manca de fe en el Déu-Espòs que s'havia compromès a intervenir en la història de l'home.

E. *Lc 7,18-35: Missió indagadora dels missatgers de Joan i elogi del Precursor*

Nou escenari (implícit): la presó de Joan, i nous personatges: Joan Baptista i els seus deixebles. El tema central d'aquesta seqüència *bi-membre* és la identitat de Jesús contrastada amb la del Baptista: a. Jesús s'identifica davant els emissaris de Joan com el Profeta escatològic que ha inaugurat la nova era de salvació (vv. 18-23); b. Jesús presenta Joan a les multituds israelites com el Precursor del Messies i apostrofa els dirigents religiosos per haver-lo refusat tant a ell com al Baptista (vv. 24-35).

El *primer* membre (a) té un encapçalament que posa en íntima connexió els *dubtes de Joan* sobre la identitat de Jesús amb el programa que aquest acaba d'exposar i de realitzar paradigmàticament: «Li portaren a Joan els seus deixebles notícies sobre *tot allò*», Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων (7,18a). Joan i els seus deixebles «esperaven» (προσδοκῶμεν, vv. 19b.20c) que Jesús fora el Messies d'Israel tal com Joan ho havia anunciat al poble expectant (προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ κτλ.) que es preguntava si era ell el Messies (3,15): «Ve (ἔρχεται) darrere meu qui té més dret que jo... Aquest us batejarà amb Esperit Sant i foc» (3,16). El Messies d'Israel havia de fer (segons el parer del Baptista) un judici escatològic destriant els malvats dels qui s'hagin penedit.

Ara, en canvi, resulta que Jesús no solament no ha fet cap mena de judici contra els dirigents, sinó que ha trencat amb l'antic Israel optant per un Israel de nova planta (elecció dels Dotze) i invitant els seus deixebles a seguir l'exemple del Profetes menyspreats pels pares d'Israel, tot proposant un missatge de salvació universal, vàlid tant per als pagans com per als jueus. Es veu ben clar quin sentit té el καθεξῆς que ens apuntava Lluç en el Pròleg (Lc 1,3): disposar *de forma ordenada* els materials que havia anat recollint de tradicions anteriors d'acord amb el projecte teològic que l'havia mogut a redactar una obra doble. En general, en canvi, es dedica més espai a individualitzar les fonts lucanes i la tasca redaccional i a calibrar-ne la historicitat que no pas a esbrinar els nexes que aquest ha creat entre les diverses seqüències.

Joan envia dos missatgers com a representants del grup baptista per escatir si Jesús és o no el Messies esperat (ὁ ἐρχόμενος). La repetició de la pregunta: «Ets tu el qui havia de venir o n'esperem un altre?» (vv. 19b.20c; diff. Mt 11,3) serveix per a posar en relleu que aquesta és la qüestió central de tota l'estructura. Jesús dona a l'instant (ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ) una resposta contundent: primer amb fets (v. 21; diff. Mt 11,2), després amb paraules inspirades en el profeta Isaïes (Is 29,18-19; 35,5-6; 61,1; 26,19; cf. Lc 4,18-21 i 6,20). Ha arribat l'era messiànica: la bona notícia és anunciada als pobres i marginats (vv. 21-22). I afegeix una benaurança: «I feliç el qui no s'escandalitzarà de mi!» (v. 23). És una invitació a Joan i als seus deixebles a fer una opció per la seva persona i el seu missatge.

El segon membre (b) constitueix un elogi del Baptista i de la seva missió precursora, seguit d'un apòstrofe adreçat als dirigents religiosos (vv. 24-35). Amb la triple repetició de la mateixa pregunta sobre la identitat de Joan (περὶ Ἰωάννου: vv. 24b.25a.26a) —manera de polaritzar al màxim l'atenció sobre la seva figura— Lluc introdueix la resposta de Jesús a la primera de les dues qüestions fonamentals que es debaten en el present Tercer Cicle o Secció de les Reconeiximents: Joan és més que un Profeta, és el Precursor del Messies, delineat en l'Escriptura (conflatio d'Ex 23,20 i Ml 3,1), anunciat per l'àngel Gabriel (Lc 1,17) i profetitzat per Zacaries (1,76). Ell mateix s'havia presentat com a tal en la Secció Programàtica (3,4-6) aplicant-se la profecia d'Isaïes (Is 40,3-5). Joan, però, si bé és el més gran dels mortals («el més gran dels nascuts de dona»), no es pot comparar amb «el més petit en el Regne de Déu» (7,26-28). Malgrat que s'hagi marginat ell mateix de la societat jueva, no pot comprendre l'abast del regne proclamat per Jesús perquè encara creu en un canvi institucional, quan Jesús està fent quelcom nou de trinca.

L'apòstrofe adreçat als dirigents comença amb una puntualització sobre l'abast del baptisme de Joan, posada per Lluc en boca de Jesús²²: Joan no s'ha d'estranyar del refús del Messies per part dels dirigents d'Israel. Si bé «tot el poble» (Israel) com també «els recap-

22. En contra del que sosté MARSHALL, *Luke* 297-299, els vv. 29-30 no constitueixen un comentari del narrador («a parenthetical comment by the narrator»), sinó que han estat posats en boca de Jesús a manera de resum del ministeri del Baptista segellat amb el baptisme d'aigua. Incomprendiblement, FITZMYER, *Luke* 673, considera els vv. 29-30 com un parèntesi: «rather, they summarize the reaction of 'all the people' —and of toll-collectors (why should they be singled out?) to Jesus— in this context to his testimony about John».

tadors» (els israelites marginats) —notin-se les formes totalitzants πᾶς ὁ λαός i οἱ τελῶναι— donaren la raó a Déu després d'haver escoltat la proclama de Joan i se sotmeteren al seu baptisme, «els fariseus i els juristes frustraren el disegni de Déu sobre llur (comesa) en refusar de ser batejats per ell» (vv. 29-30). Joan n'hauria pogut extreure ja les conseqüències en el seu moment. La història es repeteix: primer els Profetes (cf. 6,23), després Joan (cf. 3,19-20), ara ell (cf. 6,11), més tard els deixebles (cf. 6,22), tots experimenten el refús de part dels dirigents d'Israel.

Això dona peu a una *lamentació* de Jesús, introduïda en forma de paràbola (cf. 6,47-48.49 i sobretot 13,18-19.20-21), contra «els homes d'aquesta generació»²³ (v. 31), els mateixos «homes» que hem trobat més amunt (cf. 6,22.26), és a dir, els fariseus i juristes i tots els qui estan imbuïts de llur ideologia. Inspirant-se en una rotllada d'infants a la plaça, en què un grup d'infants que té ganes de jugar, sigui a un joc alegre sigui a un de seriós, acusa l'altre grup de boicotejar qualsevol invitació que se'ls faci, Jesús titlla els dirigents d'Israel de no fer cas de cap enviat de Déu, tant si es presenta com un asceta —la credencial més preada per homes com ells que pretenen ser els màxims observants de la Llei²⁴ —com si es comporta com un home normal— al qual acusen precisament de manca d'ascesi. Els materials són disposats en forma de quiasme: «toquem la flauta - no balleu» (a) / «cantem lamentacions - no ploreu» (b) // Joan Baptista, personificació de l'asceta - «Té un dimoni a dintre» (b') / Jesús, l'Home per antonomàsia - «Mira quin golafre i quin borratxo, amic de recaptadors i descreguts!» (a') (vv. 31-34).

La darrera frase, «I ara a la saviesa (de Déu) li han donat la raó tots els seus deixebles» (v. 35), forma inclusió amb el començament d'aquest apòstrophe, «Tot el poble i els recaptadors en escoltar (Joan) donaren la raó a Déu... En canvi, els fariseus i els juristes frustraren el disegni de Déu sobre ells» (vv. 29-30). Tant els deixebles de Joan com els de Jesús han donat la raó a Déu, acceptant el seu pla salvador: els primers, sotmetent-se al baptisme de Joan; els

23. Lluc afegeix τοὺς ἀνθρώπους respecte de Mt 11,16. ἡ γενεὰ αὕτη (cf. Lc 11,29-32.50-51) és la mateixa que en el desert fou infidel a Déu: «The word is thus used to characterise the contemporaries of Jesus as sharing in the perversity of faithless Israel» (MARSHALL, *Luke* 299).

24. Precisament quan Lluc vol destacar aquest aspecte substitueix γραμματεῖς per νομκοί.

segons, donant llur adhesió a Jesús. Segons el *savi designi de Déu*²⁵, la implantació del Regne de Déu havia d'anar precedida d'una conversió personal, segellada amb el baptisme d'aigua. Els dirigents religiosos d'Israel no han acceptat la primera condició *sine qua non* per a entrar a formar part del Regne. Joan acomplí la seva *missió precursora*, «proclamant (κηρύσσων) un baptisme en senyal d'esmena per a perdó dels pecats» (3,3); Jesús, després de fer la seva declaració d'intencions (Segon Cicle), s'ha vist obligat a canviar de plans posant com a condició per a formar part de la seva comunitat (el Regne de Déu) la pertinença al nou Israel (Elecció dels Dotze); en el segon tram d'aquest Tercer Cicle farà la proclama del Regne: «Es va posar a travessar per pobles i aldees proclamant (κηρύσσων) la bona notícia del Regne de Déu» (8,1).

F. *Lc 7,36-50: Un fariseu i una pecadora: dues formes d'acollir Jesús*

Canvi d'escenari: la casa d'un fariseu (7,36b.44b), i nous personatges: un individu pertanyent al partit fariseu (v. 36a), anomenat Simó (vv. 40b.43a.44a), a qui acompanyen els altres confreres que comparteixen la mateixa mentalitat (v. 49a), i una dona qualificada com a pecadora pública (v. 37a), sense nom. Els deixebles, sobreentesos en la seqüència anterior (cf. 7,28b.35), han desaparegut d'escena. El *fariseu*, molt subratllat (vv. 36a.36b.37b.39a), porta nom. En cap moment no es diu que l'estigui sotjant amb intenció d'acusar-lo (cf., en canvi, 6,7; 14,1), ans al contrari el té per un mestre d'Israel (v. 40c).

Per tal d'identificar amb més exactitud quins cercles representen aquests personatges, caldrà atènyer-se als diversos trets que caracteritzen cada un d'ells.

Pel que fa al personatge *masculí*: 1) És un individu representatiu (τίς) d'un estament addicte a la secta farisea (τῶν Φαρισαίων, gen.

25. Es tracta del pla de Déu (cf. τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ, v. 30) que ha estat acceptat per tots els qui, fent-se deixebles de Jesús, s'han fet «deixebles de la saviesa»: «the rightness of God's plan (βουλή, 7:30) is demonstrated by those who accept it» (MARSHALL, *Luke* 303), si bé a continuació inclou entre els deixebles de la saviesa «those who have accepted the message of wisdom's envoys, John and Jesus, in contrast to those who rejected them» (p. 304), mentre que —segons la dinàmica del relat— «els deixebles de la saviesa» són tots els qui han donat llur adhesió a Jesús, entre els quals es comptabilitzen els «recaptadors i descreguts» a què s'acaba de fer referència.

partitiu), que realment ha entrat en contacte amb Jesús (nom propi, Simó) i al qual acompanya un grup de col·legues que pensen com ell (οἱ συνανακειμένοι): mentre l'un posa en dubte que Jesús sigui un profeta (v. 39: εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων· οὗτος εἰ ἦν προφήτης κτλ.), els altres es pregunten per la seva identitat (v. 49: ἤρξαντο λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός ἐστιν κτλ.).

2) Malgrat que els dirigents religiosos (els fariseus i els lletrats o juristes) hagin rebutjat Jesús (6,11) i aquest els hagi titllat d'haver frustrat el pla que Déu tenia previst per a ells (7,30), el fariseu Simó l'invita «a menjar amb ell» (v. 36a: ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ), tot i que en aquella cultura compartir la taula (ἐσθίειν μετὰ + gen. ο συνεσθίειν) equivalia a compartir les mateixes idees (cf. Lc 5,30; 15,2; 19,7; Ac 11,3).

3) El fet que Simó toleri —tret d'altra banda necessari des del punt de vista del pla narratiu— que una pecadora pública (v. 37a) posi els peus a casa seva mostra una certa transigència envers el grup que aquesta representa.

4) El diàleg entre ell i Jesús, a qui reconeix com a «mestre» (v. 40c), denota una certa familiaritat i deferència.

5) Les analogies i notables diferències amb l'escena de Simó el leprós (Mc 14,3-9; Mt 26,6-13), on els convidats són els deixebles, i en concret els Dotze (cf. Mt 26,14; Mc 14,10), pressuposen que hi ha una certa relació entre el partit fariseu i el grup de deixebles. Altrament Lluç no hauria gosat fer aquesta acomodació. Dir simplement que es tracta d'una mera semblança entre els dos relats i que Lluç omet el de Marc per a evitar repeticions²⁶, no dóna raó de les intencions del redactor.

6) La paràbola adduïda per Jesús i la sentència final que n'infeireix (vv. 41-42.47) suposa que el fariseu Simó és «deutor» d'un cert «agraïment», encara que no accepti que el «poc que se li ha perdonat» digui relació directa amb Jesús.

Pel que fa al personatge *femení*: 1) Es tracta d'una dona, introduïda amb una expressió que els evangelistes empen sovint per a centrar l'atenció en el personatge entorn del qual gira el relat (καὶ ἰδοῦ

26. MARSHALL, *Luke* 306; FITZMYER, *Luke* 684, ho considera «a conflated story» heretada de la tradició, sense entrar tampoc en les intencions de Lluç. Dóna la impressió que, un cop se'n «coneix» la procedència, ja tot s'aclareix. Segons el meu parer, els notables canvis redaccionals són deguts a Lluç, en adaptar un determinat paradigma a una situació nova.

γυνή, 7,37a: cf. 2,25; 5,12; 7,12.37; 8,41; 9,38; 10,25; 13,11; 14,2; 19,2; 23,50; Ac 3,2 vl; 8,27; 16,1), qualificada de pecadora pública (ἡ τις²⁷ ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός), representativa també ella d'un estament, dels marginats per motius religiosos i socials de part de la societat teocràtica jueva.

2) Les profundes mostres d'agraïment que prodiga en la persona de Jesús, mencionades per partida doble (vv. 38 i 44-46), són diversament interpretades per Simó i per Jesús: el fariseu es fixa en l'exterior de la dona, que tothom té com una «pecadora» (v. 39); Jesús, en el canvi que s'ha produït en el seu interior, també subratllat (v. 47a: «Per això et dic: els seus pecats, que eren molts, li han quedat perdonats»; v. 48: «Els teus pecats t'han quedat perdonats»).

3) El canvi de vida que s'ha produït —lògicament— en un moment anterior a l'anada a casa del fariseu (vegi's més avall): l'agraïment que mostra és fruit d'un perdó/alliberació precedent, i aquest l'ha obtingut gràcies a la seva «fe/adhesió» a la persona de Jesús: «La teva fe t'ha salvat. Vés-te'n en pau» (v. 50: cf. 8,48; 17,19; 18,42).

El contrast palmari entre «el fariseu» i la dona «pecadora», personatges exemplificatius de dues menes de «deutors» als quals els ha estat «agraciat» (ἐχαρίσατο) un deute (500/50 denaris) que mai no haurien pogut saldar (vv. 41-43) i que no obstant haver estat atrets l'un i l'altre per la persona de Jesús i el seu missatge alliberador en donen mostres molt diverses d'«agraïment», serveix per a elevar a nivell de paradigma dues actituds contraposades que amb tota probabilitat es donen ja entre els mateixos deixebles: la del grup que representa Israel, compost de jueus observants i religiosos (llur única preocupació és la Llei de la puresa/impuresa ritual: τις καὶ ποταπή ἢ γυνή ἦτις ἀπτεται αὐτοῦ v. 39b), tipificat per Simó, Jaume i Joan, així com pels Dotze i ara pel fariseu Simó (és pura coincidència l'homonímia entre Simó «Pere» i el «fariseu» Simó?), i la del grup que representa els marginats d'Israel, descreguts i ateus, tipificat pel recaptador d'impostos, Leví, i ara per la dona pecadora.

L'acolliment que l'un i l'altre han brindat a Jesús és diametralment oposat. Ambdós han estat descrits mitjançant una terna

27. ἦτις *txt*; τις conj. pròpia: amb καὶ ἰδοὺ + personatge masc./fem. no apareix mai ὅστις/ἡτις entre el subj. i el predicat nominal: fórmules anàlogues en Lc 14,2 i Ac 16,1.

—aigua, bes, oli— d'accions/omissions (vv. 38 / 44-46) que són interpretades com a mostres d'agraïment / de manca d'afecte: «Li han estat perdonats els seus pecats, que eren molts, i la prova és que mostra tant d'agraïment²⁸; en canvi, aquell a qui poc es perdona, poc ha d'agrair» (v. 47). Tant a Simó com a la dona els ha estat perdonat un deute personal amb anterioritat a la present escena (noti's l'aorist ἔχαρίσατο, vv. 42.43, i els perfets ἀπέωνται, vv. 47a.48, i σέσωκεν, v. 50): la invitació feta pel fariseu a Jesús perquè mengés amb ell pretenia de ser una mostra de gratitud, però com que el canvi de vida experimentat no ha estat profund, s'ha mostrat poc agraït; la dona, al contrari, ha donat grans mostres d'agraïment per l'alliberació plena que ha experimentat.

El fil conductor de la seqüència és l'actitud agraïda de la dona per la salvació que ha experimentat gràcies a la seva adhesió a Jesús; per contrast, queda en evidència l'actitud freda i desagradada del fariseu Simó. En el fons, la temàtica és la sòlita de Lluç: «justos/pecadors». Aquí se'ns explica per què els justos no són capaços d'estimar i, per tant, de donar una adhesió plena i confiada a Jesús: perquè se'ls ha perdonat poc i no han pres consciència que el deute, per petit que els semblés, no l'haurien pogut pagar mai; no estan capacitats per a valorar la gràcia del perdó, ja que són uns autosuficients. Els pecadors, en canvi, tenen consciència molt clara de l'absoluta gratuïtat del perdó i s'adhereixen plenament i sense reserves a Jesús, gràcies al qual s'han sentit alliberats.

Es tracta de l'última seqüència del primer tram de l'estructura simètrica. Per quarta vegada es formula en el marc d'aquesta estructura la qüestió sobre la identitat de Jesús: «Un gran profeta ha sorgit entre nosaltres. Déu ha visitat el seu poble», en boca d'Israel (D), «Ets tu el qui havia de venir o n'esperem un altre?», en boca del Precursor (E); «Aquest, si fos profeta, sabria qui és i quina mena de dona l'està tocant: una pecadora», en boca de Simó (v. 39); «Qui és aquest que fins perdona pecats?», en boca dels convidats (v. 49). Jesús ha anat mostrant tota la seva capacitat alliberadora: guarint l'esclau del centurió romà, representant del paganisme (C); ressuscitant el fill únic de la viuda de Naïn, representant del poble d'Israel (D); responent a la interpel·lació de Joan amb tota mena de senyals

28. Aspecte manifestatiu de l'aor. amb lexemes que contenen un sema manifestatiu: cf. J. MATEOS, *El aspecto verbal en el Nuevo Testamento*, Madrid 1977, §§ 93.147. ὅτι demostratiu. Bon estat de la qüestió en MARSHALL, *Luke* 313.

alliberadors (E) i deixant constància altre cop que l'Home té autoritat a la terra per a perdonar els pecats (F: cf. 5,24). L'alliberació és condició prèvia perquè el missatge pugui ser proclamat.

2. *Delimitació i funció significativa de les seqüències del segon tram*

El segon tram es compon també de sis seqüències disposades igualment de dues en dues. La primera parella és formada per la missió iniciada per Jesús acompanyat dels Dotze i de les dones (A') i per la paràbola del sembrador i dels terrenys (B'); la segona, per la doble missió acomplerta per Jesús en territori pagà (C') i en territori jueu (D'); finalment, la darrera parella presenta la missió dels Dotze (E') i la compartició dels pans com a signe messiànic per excel·lència de cara al nou Israel (F').

A'. *Lc 8,1-3: Missió de Jesús acompanyat dels Dotze i de moltes dones*

Amb un encapçalament singular (8,1a: Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς), que comunament s'interpreta com una clàusula temporal (suplint χρόνον), Lluc fa el pas de l'un a l'altre tram: «S'esdevingué que en conseqüència²⁹ també ell es posà a travessar per pobles i aldees proclamant la bona notícia del Regne de Déu» (v. 1a). Lluc és un teòleg que posa per ordre (cf. 1,3: καθεξῆς... γράψαι) els esdeveniments relatius a Jesús i al seu missatge. Es tracta d'un ordre lògic, d'acord amb un pla preconcebut. També en el present passatge adquireix el matís de conseqüència lògica en passar del camp progra-

29. ἐν τῷ καθεξῆς, no s'ha d'interpretar necessàriament com una clàusula temporal. De fet encapçala el segon tram d'una estructura simètrica, és a dir, fa de pont entre el primer i el segon tram. La presència de l'adverbi καθεξῆς, que resta circumscrit a la doble obra lucana (Lc 1,3; 8,1; Ac 3,24; 11,4; 18,23), i de l'impf. incoatiu que té com a subjecte l'expressió anafòrica «també ell es posà a travessar», fa que el sema de conseqüència lògica-teològica prevalgui per damunt del sentit temporal o local. G. SCHNEIDER, *Zur Bedeutung von καθεξῆς im lukanischen Doppelwerk*, dins ZNW 68 (1977) 128-131, que coneix els treballs de M. Völkel, J. Kürzinger i F. Mussner sobre el sentit d'aquest adverbi en el Pròleg lucà, tracta de comprendre'l a partir del context més ampli de la doble obra lucana i admet que en determinats passatges (concretament Ac 3,24 i 11,4) es fa referència a l'ordre que Déu ha previst («in ihrem sich sinnvoll ineinanderfügenden Nacheinander», subratllat de l'autor), és a dir, a una continuïtat d'esdeveniments dintre d'un esquema històrico-salvífic de promesa i d'acompliment. Crec que Lluc, mitjançant aquest adverbi o el simple ἐξῆς (també exclusiu de Lc: 2x / Ac: 3x), indica al lector l'existència de tota mena de connexions creades per ell a l'intern de la seva doble obra a nivell de seqüències, d'estructura, d'etapes de la missió, d'elements configuratius d'un discurs, etc.

màtic al camp de la realització. «D'acord amb» allò que ha exposat en el primer tram, Lluc es disposa a narrar en el segon «la prossecció» lògica dels fets. Amb la fórmula «també ell» ens indica novament³⁰ que té davant els ulls un paradigma veterotestamentari. En el cas present, el personatge al·ludit és sens dubte Abraham, a qui Déu prometé de donar-li en herència tota la terra que «travessés»: «Aixe-ca't, travessa (διόδευσον) la terra de llarg a llarg i d'ample a ample (εἰς τε τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ εἰς τὸ πλάτος), perquè te la donaré» (Gen 13,17). Jesús, el nou Abraham, pren possessió, per al nou Israel, de la terra promesa, tot «travessant (διώδευεν) per pobles i aldees (κατὰ πόλιν καὶ κώμην)».

La referència a la proclamació de la bona notícia sobre l'arribada del regnat de Déu compareix aquí per segona vegada. La primera citació servia de cloenda del primer cicle o Secció Programàtica, on el propi Jesús declarava de forma prolèptica: «'Cal que anunciï també a les altres ciutats la bona notícia del regne de Déu (εὐαγγελί-σασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ); per a això vaig ser enviat'. I (ho) anava proclamant (ἦν κηρύσσων) per les sinagogues del país jueu» (4,43-44). Ara es disposa a travessar de fet pobles i ciutats tot «proclamant la bona notícia del regne de Déu» (κηρύσσων καὶ εὐαγγε-λιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ). Ja no es diu que ho faci «en» o «per les sinagogues», com ho havia fet abans que el forcessin a «sortir cap a la muntanya»³¹.

Jesús, però, no «travessa» la terra tot sol, sinó «acompanyat dels Dotze» (v. 1b), el nou Israel, «així com de certes dones (γυναικῆς τινες) que havien estat guarides de mals esperits i de xacres» (v. 2a). Qui són aquestes dones i a qui representen? El fet de mencionar-ne algunes per llur nom indica que es tracta d'un grup ben real, com el que representen els Dotze; d'altra banda, el nombre tres assenyala una totalitat: «Maria, l'anomenada Magdalena, de la qual havien estat expulsats set dimonis, Joana, la muller de Cusa, intendent d'Herodes, i Susanna, així com moltes altres que els ajudaven amb llurs béns» (vv. 2b-3).

30. Pel que fa a l'ús lucà de καὶ αὐτός, ho he tractat d'esquitllada en estudis precedents: *Una perfecta estructura concèntrica*, n. 40; *¿Constituye Lc 3,21-38 un solo período?* 196-197; *El camino de Pablo a la misión de los paganos*, Madrid 1984, nn. 396.637.

31. Cf. Lc 4,15 (ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν); 4,16 (la sinagoga de Natzaret); 4,33 (*id.* de Cafarnaüm); 4,44 (εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας); 6,6 (εἰς τὴν συναγωγὴν, sense ulterior qualificació). L'única vegada que entrarà «en una de les sinagogues» (ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν) serà a 13,10.

Per primera vegada, el grup de Jesús es presenta com un grup compost: d'una banda, els Dotze, que engloben la totalitat dels deixebles d'origen i tradició israelita, però en llur qualitat de nou Israel; de l'altra, les dones, representants (τινές) de les classes marginades (en la línia del recaptador d'impostos Leví [5,27-28] i de la dona pecadora [7,37-38]). El segon grup, com li escau, és un grup molt alliberat: noti's el plusquamperfet perifràstic, αἱ ἦσαν τεθεραπευμένα ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, predicat de les tres dones que porten nom, i l'altre plusquamperfet acoblat a Maria Magdalena, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, que d'absolutament posseïda ha passat a ser plenament lliure. L'ús del plusquamperfet subratlla que s'ha produït en elles un alliberament permanent en el passat, però que no s'han quedat en l'aspecte negatiu, sinó que tot seguit s'han «posat al servei» (l'imperfet διηκόνουν és successiu a un temps acabat, el plqpf) del grup de Jesús. Al costat dels Dotze, que tan reakis es mostraran a acceptar el Messies tal com Jesús l'encarnarà, hi ha un altre grup de seguidors que ha comprès a fons quina ha de ser la característica dels veritables deixebles, el «servei» comunitari. Dels primers, israelites justos i observants, no es diu mai que hagin experimentat un alliberament per l'estil del que han experimentat les dones que vivien en un estat de dependència i de total alienació. Només de la sogra de Simó, i per tant indirectament de Simó, s'ha afirmat que fou alliberada d'una febre demoníaca (4,38-39)³².

Es confirma el que apuntàvem al terme del primer tram: el contrast entre el fariseu Simó i la dona pecadora apareix aquí amb totes les lletres en el mateix grup de deixebles: els Dotze (representants del nou Israel i hereus de la Promesa) i les Tres dones (representatives d'un grup sense fronteres).

B'. Lc 8,4-21: Disposicions cabdals del deixeble

Nou escenari: un espai tancat, en contrast amb el del Sermó de la Plana (B), implícit en la construcció direccional ἐπιπορευομένων (v. 4) i sobretot en l'adverbi ἔξω de l'últim període (v. 20). Nous personatges: una gran multitud composta pels qui l'acompanyaven i pels qui se li ajuntaven a cada poble (8,4), a més dels deixebles

32. La presència del tecnicisme ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ confereix a aquesta «febre» sentit figurat: la sogra de Pere està posseïda per una fervent ideologia nacionalista que la reté prostrada. En alliberar-la Jesús, a petició dels seus familiars, «es posa al servei» dels altres.

(v. 9). La seqüència consta de quatre parts ben marcades: a'. Paràbola dels tres terrenys erms i de la terra bona (vv. 4-8); b'. Aclarament de la paràbola als deixebles (vv. 9-15); c'. Ensenyança a base de comparacions (vv. 16-18) i d'. Colofó: Pretesa i veritable família de Jesús (vv. 19-21).

La *paràbola* (a') va adreçada a la multitud: és una invitació a preparar el terreny en què és sembrada la llavor. Tot depèn de la classe de terreny, és a dir, de la disposició dels oients. Per això acaba amb la màxima: «Qui tingui orelles per a escoltar, que escolti!» (v. 8b). Hi ha tres classes de terrenys on la llavor es malmet. Només si cau a la Terra bona (εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, v. 8a), la nova Terra promesa, arribarà a donar fruit.

L'*explicació de la paràbola* (b') respon a una pregunta formulada pels deixebles. Tot el que seguirà anirà adreçat exclusivament als deixebles. L'adhesió a Jesús s'ha traduït en ells en una font d'experiències: «A vosaltres se us ha donat de conèixer els secrets del regnat de Déu» (v. 10a). El perfet δέδοται, indeterminat, apunta a Jesús com a agent dels coneixements adquirits ja pels deixebles. Lluc redueix al mínim la cita d'Is 6,9-10, reservant la cita *in extenso* per al final del llibre dels Fets (Ac 28,26-27), quan Pau prengui consciència de l'obstrucció sistemàtica d'Israel al missatge (28,25). Els deixebles, el nou Israel, han estat iniciats en els secrets del regnat de Déu. Tenen la clau per a interpretar l'ensenyament i l'activitat de Jesús. El tema dominant és la manera d'*escoltar el missatge* (vv. 10.12.13.14.15) i de fer-lo *fructificar* (v. 15).

Acoblada amb l'explicació de la paràbola, segueix una breu *ensenyança a base de comparacions* (c'), en la que s'insisteix en la necessitat de mostrar amb fets («llum», «productivitat») l'assimilació del missatge. Consta d'una *triple comparació* (dues de negatives contra una de positiva): la llum *no* s'encén per a tancar-la amb un perol / *ni* per a posar-la sota el llit —*sinó* per a posar-la en el candelero a fi d'il·luminar als qui entren en la comunitat, recolzada per la comprovació (γάργ: 2x) de *dues maneres de fer* encontrades: no hi ha res secret o amagat, tot es farà públic / hom ha de fer produir el que ha rebut, altrament se li prendrà.

Finalment el *colofó* (d') serveix per a establir un net contrast entre l'Israel històric, representat ara per «la mare i els germans» de Jesús (vv. 19.20), i el nou Israel: «Mare meva i germans meus són aquells qui escolten el missatge de Déu i el posen en pràctica» (v. 21). Els llaços que vinculen els membres del nou Israel no són els de la sang,

sinó l'adhesió al seu missatge i el fet de posar-lo en pràctica. «La multitud» que impedeix a l'Israel històric d'arribar fins a Jesús i el reté a «fora» són els oients que encara no han fet cap mena d'opció, però que s'interessen per la seva ensenyança.

Es distingeixen, doncs, amb claredat tres grups ben diferenciats: 1) «els qui (només) el volen veure», l'antic Israel (v. 20: cf. 9,9; 10, 24); 2) «els qui (només) escolten», la multitud dels oients (v. 10); 3) «els qui escolten el missatge de Déu i el posen en pràctica», els deixebles (v. 21).

C'. *Lc 8,22-39: La revolta dels esclaus contra els falsos valors del paganisme*

Tant la present seqüència (C') com la següent (D'), amb la qual forma parella, consta de dues perícopes estretament imbricades. La seqüència relativa a la situació del paganisme engloba: a. Travessia en barca de Jesús amb els deixebles cap a Gerasa (vv. 22-26); b. Estada de Jesús en territori pagà (vv. 27-39).

El primer diorama (a) presenta la *travessia del llac de Genesàret* vers la regió de Gerasa «que es troba a la riba oposada a Galilea» (v. 26). Lluc evita de dir que Jesús travessi «el mar» (cf. Mc 4,39.41; 5,1), substituint-lo per «el llac» (vv. 22.23), ja que no vol donar ententent que Jesús realitzi cap mena d'èxode vers el paganisme. En l'encapçalament se'ns adverteix que hi ha una referència implícita a un paradigma conegut: «S'esdevingué que un d'aquests dies també ell (καὶ αὐτός) pujà en una barca, així com els seus deixebles (καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ), i els digué: 'Creuem a l'altra riba del llac'. I salparen» (v. 22). El paradigma no és difícil d'identificar. El rerefons de l'escena el constitueix el relat de Jonàs (Jn 1,1-16)³³.

Jonàs, en comptes d'anar a predicar contra Nínive, ciutat pagana, com li havia manat Jahvè, s'embarcà cap a Tarsís. Llavors «Jahvè suscità un vendaval contra la mar, es produí a la mar un gran onatge i la nau corria perill d'esberlar-se» (v. 4). Jonàs «havia baixat al fons de la nau, es posà a dormir i roncava» (v. 5). «Se li acostà el patró i

33. «The motif of Jesus lying asleep during the storm has its OT counterpart in the story of Jonah, but it seems unlikely that we are intended to find in Jonah a type of Jesus at this point; there are merely natural echoes of the story (cf. J. Jeremias, TDNT III, 408)» (MARSHALL, *Luke* 333). Les marques (vegeu la nostra n. 39) són massa abundants per a concloure que es tracta de «mers ressons naturals». Lluc no apunta a la tipologia Jesús/Jonàs, sinó a l'analogia de situacions: en ambdues escenes hi ha qui vol entorpir la travessia que porta al paganisme.

li digué: 'Què fas roncant? Alça't a invocar el teu Déu, a fi que Déu ens salvi i no ens enfonsem'» (v. 6). L'encrespament de l'onatge és degut a la desobediència de Jonàs de dirigir-se al paganisme.

En el cas present, en canvi, s'inverteixen els termes. Jesús s'embarcà juntament amb els deixebles (noti's la força del καί... καί...) i «mentre aquestes bregaven, s'adormí» (vv. 22-23a). Ara són els elements els qui s'encrespen: «Caiqué sobre el llac un remolí de vent i ells (els deixebles) estaven amb l'aigua al coll i corrien perill» (v. 23b). El llac s'encrespa perquè Jesús es dirigeix a territori pagà. En el cas de Jonàs fou Jahvè qui suscità el vendaval; ara són les forces adversàries del pla de Déu les que tracten de fer fracassar la missió: «Ell es va desvetllar, conjurà (ἐπετίμησεν) el vent i l'onatge; aquests s'assossegaren i es féu bonança» (v. 24b); els elements estan endimoniats, com ho demostra el «conjur» que els llança Jesús³⁴. Els deixebles, plens de por, «el despertaren tot cridant-li: 'Cabdill, Cabdill, que ens enfonsem!'» (v. 24a). El títol que, segons Lluc³⁵, apliquen a Jesús els deixebles i només ells, traeix llur mentalitat. Aquí són els deixebles els qui no creuen (cf. v. 25a: πού ἢ πίστις ὑμῶν;) en la viabilitat del projecte de Jesús cap al paganisme. La pregunta que aquests es fan sobre la identitat de Jesús és la mateixa que es formularen els zelotes a la sinagoga de Cafarnaüm: «Aleshores, qui és aquest? Dóna ordres tant al vent com a l'aigua, i l'obeeixen!» (v. 25c)³⁶. Pensen en un Messies davídic que es mou en les categories de poder/submissió. Tampoc ells no han copsat l'abast de la seva missió (cf. 5,21; 7,19.39.49).

El segon diorama (b) comprèn l'estada de Jesús en la regió dels Gerasens: noti's que només ell sortint de la barca baixa en terra pagana (lit. «a la terra», ἐπὶ τὴν γῆν)³⁷. La figura central d'aquest relat la constitueix un personatge estrany, que tan bon punt Jesús posà peu en la regió pagana de Gerasa, li sortí a l'encontre. Per la des-

34. Novament, la presència del verb ἐπιτιμάω és clau per a comprendre el rerefons de l'escena.

35. Pel que fa a la distinció entre διδάσκαλος i ἐπιστάτης, consulteu el meu article *Una perfecta estructura concèntrica* 321, n. 73.

36. Els paral·lels entre aquesta escena i la de la sinagoga de Cafarnaüm (Lc 4,33-37) són molt eloqüents: ἀπολλύμεθα // ἀπολέσαι ἡμᾶς; ἐπετίμησεν // ἐπετίμησεν; καὶ ἐφοβήθησαν // καὶ ἐγένετο θάμβος; λέγοντες πρὸς ἀλλήλους // συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες; τίς ἄρα οὗτός ἐστιν οὗτις... ἐπιτάσσει... καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; // τίς ὁ λόγος οὗτος οὗτις... ἐπιτάσσει... καὶ ἐξέρχονται;

37. Compari's el v. 27a: «En sortir ell (de la barca) cap a la terra (li) sortí a l'encontre...» amb el v. 40a: «En tornar Jesús, la multitud li donà la benvinguda».

cripció que en fa Lluc, no hi ha dubte que es tracta d'un personatge corporatiu: «En desembarcar ell a la terra li sortí a l'encontre cert individu de la ciutat (ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως), que tenia dimonis i feia molt temps que no duia vestit ni vivia en cap casa, sinó als sepulcres» (v. 28). És un asocial que s'ha rebel·lat contra la societat i viu en condicions inhumanes. La causa de la seva automarginació és que «tenia dimonis» (ἔχων δαιμόνια, en plural): està posseït per un munt d'idees que l'impel·leixen a la violència i que el condueixen pel seu caràcter indomable a exiliar-se de la societat: «perquè sovint (l'esperit immund) li provoca atacs, i encara que l'empresonaven lligant-lo amb cadenes i grillons, ell trencava els lligams i era empès pel dimoni cap al despoblat» (v. 29b).

En veure Jesús, l'endimoniat es posà a cridar i tot retent-li homeatge li plantà cara: «Qui et fa ficar en els meus afers, Jesús, Fill del Déu Sobirà? Et prego que no em turmentis més» (v. 28). Un crit semblant al del zelota endimoniat de la sinagoga de Cafarnaüm (cf. 4,34)³⁸. La ideologia que domina aquest home sap molt bé qui és Jesús i tem que si aquest allibera l'home perdrà tot el seu poder, ja que sense l'home a qui subjectar no pot exercir el seu influx malèfic. D'altra banda, l'endimoniat es resisteix a l'acció de Jesús, car només en la violència i en la rebel·lió veu la possibilitat de fer canviar la situació.

A mesura que avança el relat, el lector es va assabentant de més i més detalls que li serviran per a anar-se fent una idea personal de la situació que el narrador vol descriure. La raó per la qual l'endimoniat ha plantat cara a Jesús és que aquest «havia intimat l'esperit immund a sortir de l'home» (παρήγγειλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, v. 29a). Ara bé, segons ens assabentarem tot seguit, no era un sinó una «legió» de mals esperits, és a dir, no era una sola ideologia sinó una munió de mòbils els que

38. Si tenim en compte que l'escena de Gerasa forma una sola seqüència amb la travessia del llac, als paral·lels ja identificats amb l'escena de la sinagoga de Cafarnaüm (n. 36) podem afegir 1) l'enumeració detallada de tota mena de mals esperits: ἔχων δαιμόνια, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, τὸ/τὰ δαιμόνιον/-νια // ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, ἀκάθαρτα πνεύματα, τὸ δαιμόνιον; 2) la resistència del mal esperit: τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ ὑψίστου; // ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; i 3) la repetició insistent en el fet de sortir el mal esperit: ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια // ἐξελθε ἀπ' αὐτοῦ, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξέροχονται. La diferència més notable entre l'una i l'altra rau en el fet que, a Cafarnaüm, es tracta dels nacionalistes jueus més fanàtics, mentre que a Gerasa es tracta dels esclaus pagans revoltats.

l'impel·lien a la rebel·lió. Jesús l'havia intimat en singular, i aquest es resistí. Per això li pregunta ara: «Com te dius» (v. 30a). El nom del dimoni era «Legió» (Λεγιών), i ens ho explica: «Perquè eren molts els dimonis que havien entrat en ell i li pregaven que no els ordenés d'anar-se'n a l'Abisme» (vv. 30b-31). «L'home» que personifica la classe oprimida (els esclaus) en rebel·lió és posseït per tants dimonis com valors té la societat opressora, valors que en no poder assolir-los l'han menat a la revolta. El nom té relació amb les legions romanes d'ocupació.

Ara bé, l'esperit (plural) de rebel·lió, sabedor que Jesús no comparteix la violència, li prega insistentment que no els envii a l'Abisme, al mateix «Abisme» on havia anat a parar Jonàs i des del qual pregava Déu perquè el n'alliberés (cf. Jn 2,3-10). Això comportaria la desesperació definitiva dels oprimits. En palès contrast amb aquest home turmentat i reduït a una condició infrahumana, «Hi havia allí un bon ramat de porcs furgant a la falda de la muntanya» (v. 32a). Són els valors de la societat pagana que se la campen sense que ningú els molesti. Lluc els descriu sota forma d'un animal impur, símbol per a un jueu del paganisme i de llurs valors. S'entén ara que supliquin a Jesús «que els permetés de ficar-se dins d'ells» (v. 32b). Els valors volen tornar als porcs, d'on provenen. Els falsos valors de la societat pagana han provocat fam, misèria, enfrontaments, repressió, presons, mort. Només hi ha dues sortides: la violència de les classes desesperades o l'anihilació dels porcs que encarnen els valors opressors. Jesús opta per la segona (v. 32c).

«Els dimonis sortiren de l'home i es ficaren dins els porcs; el ramat es llençà al llac, penya-segat avall, i es va ofegar» (v. 33). L'alliberació de l'home només pot tenir lloc realment quan els múltiples valors que l'oprimeixen deixin de ser valorats per la societat.

En la continuació del relat es distingeix entre «els porquerols», els administradors dels béns més preuats per la societat pagana, i «els propietaris» dels porcs. Aquests, assabentats pels primers, vénen a Jesús per veure què ha passat i troben «l'home del qual han sortit els dimonis assegut als peus de Jesús, ben vestit i en el seu bon seny, i van agafar por» (v. 35). En ofegar-se els porcs, els valors de la societat pagana que havien ocupat el lloc de l'home, aquest es calma del tot, com s'havia calmat la tempesta quan Jonàs fou llançat al mar, amb la por consegüent dels mariners (cf. Jn 1,15-16a)³⁹.

39. Termes comuns a ambdues seqüències (travessia/Gerasè // relat de Jonàs):

Lluny d'alegrar-se'n, «agafen por» quan veuen l'home restituït a la seva condició primigènia. Els dolien els porcs, no l'home: la narració ha passat insensiblement d'un «cert individu» (v. 27) a «l'home» (amb article: vv. 29.33.35).

Els porquerols tracten d'explicar als propietaris dels porcs «com s'havia alliberat l'endimoniat» (v. 36), però «tota la població de la regió dels Gerasens, morta de por, li demanà (a Jesús) que s'allunyés d'ells» (v. 37a). La societat té una por cerval davant l'home lliure i assenyat, perquè sap que mai més no el podrà domar.

Mentre «l'individu del qual havien sortit definitivament els dimonis (ὁ ἀνὴρ ὃς ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια: noti's el paral·lel amb Maria Magdalena, 8,2b) li suplicava que l'admetés en la seva companyia», Jesús l'acomiaada perquè torni als seus i els anunciï el que Déu ha fet amb ell (vv. 38-39a). Jesús és conscient que el temps dels pagans no ha arribat encara. Aquesta serà la missió que encomanarà als deixebles, per tal que proclamïn aquesta bona notícia per totes les nacions paganes (cf. Lc 24,47 i Ac 1,8). La llavor ja és sembrada: «I se n'anà tot proclamant per cada poble allò que Jesús havia fet per ell» (v. 39b).

D'. Lc 8,40-56: *La religió jueva genera esterilitat i mort*

En estreta connexió amb la seqüència anterior, passa a descriure Lluc la gravíssima situació en què es troba Israel. Mentre que en la descripció anterior tant els elements endimoniats (ὁ ἀνεμος, ὁ κλύδων, τὸ ὕδωρ) com l'home posseït del dimoni (ὁ ἀνὴρ, ὁ ἄνθρωπος, ὁ δαιμονισθεὶς) pertanyien al gènere masculí o neutre, en la present tant la dona amb pèrdues de sang (ἡ γυνή, θυγάτηρ) com la filla de Jaire (ἡ θυγάτηρ, ἡ παῖς) són personatges femenins. També aquí ens trobem amb dos relats perfectament imbricats, tant més que el relat de l'hemorroïssa (a'. vv. 42b-48) ha estat intercalat en el de la filla de Jaire (b'. vv. 40-42a.49-56).

El relat de l'hemorroïssa (a'), a semblança del primer relat de la seqüència anterior (a), és situat al bell mig d'una travessia/trajecte que va, en aquest cas, des del lloc on Jesús desembarcà fins a la casa de Jaire: «Mentre ell anava de camí, les multituds l'asfixiaven»

πλοῖον, πλέω, κλύδων, κινδυνεύω, ἀφυπνῶ // καθεύδω, προσέρχομαι, ἀπόλλυμι, ἄβυσσος, φόβος, φοβέομαι, αἰκί com l'equivalència: καὶ κατέβη λαίλαψ εἰς τὴν λύμνην // καὶ κύριος ἐξήγειρεν πνεῦμα εἰς τὴν θάλασσαν.

(v. 42b)⁴⁰. El fet d'haver estat intercalat dins el relat principal no significa que s'hagi de considerar com una mena de parèntesi ni obeeix simplement a les lleis pròpies del relat. Noti's que tant la filla única de Jaire com la dona amb pèrdues de sang tenen a veure amb el nombre «dotze». El nombre «dotze» simbolitza les dotze tribus d'Israel. De fet, aquesta última, un cop restablerta, explicarà «davant de tot el poble» d'Israel (ἐνώπιον παντός τοῦ λαοῦ, tecnicisme lucà) «per què l'havia tocat i com havia quedat guarida al moment» (v. 47). Ambdues són d'alguna manera figures d'Israel: la primera mor en complir dotze anys (v. 42a: θυγάτηρ μονογενῆς ἦν αὐτῷ ὡς ἑτῶν δώδεκα καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκειν), o sigui, en el moment en què es podrien realitzar les esposalles d'Israel⁴¹; la segona pateix pèrdues de sang des de fa dotze anys (v. 43a: γυνὴ οὕσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἑτῶν δώδεκα), és a dir, és infecunda des que existeix Israel.

Llur situació desesperada té a veure directament (la filla) o indirecta (la dona) amb «el cap de sinagoga», expressió que apareix en la primera i en la segona part del relat principal (vv. 41.49), l'englobant de la perícopa de l'hemorroïssa. Descriuen la situació del poble des de dos angles diferents: sota l'aspecte del públic *sotmès a la sinagoga*, la primera, i sota l'aspecte de la persona religiosament impura, dels *marginats d'Israel*, la segona.

En la descripció del procés seguit per la dona s'insisteix en l'entrega ineficàcia dels mitjans humans: «una dona que patia pèrdues de sang des de feia dotze anys i que després d'haver malgastat tota la seva fortuna (προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον) en metges no havia pogut ser guarida per cap d'ells» (v. 43). S'anticipa, en femení, la temàtica que Lluc desenrotllarà més endavant en la paràbola dels dos fills a qui llur pare repartí la fortuna (τὸν βίον) i dels quals el més jove malversà els seus béns (διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ) vivint com un perdut» (cf. 15,12-13). La guarició la trobarà en el precís moment (παραχρῆμα, subratllat en els vv. 44.47) en què fent cas omís de la Llei del pur i l'impur s'atansa per darrere a Jesús i toca la vora del seu mantell: per quatre vegades es repeteix el verb «to-

40. La perícopa intercalada comença en el v. 42b (Merk, Bover, *The New Testament Greek*, ed. 3) i no en el v. 43 (Nestle-Aland, ed. 26; *Nuevo Testamento Trilingüe*). Tant la primera part de la perícopa de Jaire com aquesta comencen amb la construcció Ἐν δὲ τῷ + inf.

41. Mitjançant la partícula *comparativa* ὡς (diff. Mc 5,42b) posa Lluc aquesta escena en relació amb un paradigma conegut: cf. *El camino de Pablo*, nn. 13.32.

car» (v. 44: ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ; v. 45a: ὁ ἀψάμενός μου; v. 46a: ἤψατό μου τις; v. 47: δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ), senyal inequívoc que es tracta del tema central de la perícopa. «La força» de guarició que no havia trobat en els metges (v. 43: οὐκ ἴσχυσεν) li ha vingut de Jesús (v. 46b: δύνανται ἐξεληλυθυῖαν [plqpf] ἀπ' ἐμοῦ; cf. 6,19). La força «que surt de» Jesús és una força personalitzant: per això vol saber a qui ha anat a parar (v. 46), a diferència de les forces demoníiques «que surten» dels individus a qui havien desposseït de personalitat (cf. 4,35 [2x].36.41; 8,2 [plqpf].29.33.35.38 [plqpf]; 11,14.24). Per contra, els deixebles personificats per Pere continuen ignorant l'abast de la força de Jesús, a qui continuen anomenant Cabdill (v. 45b).

La guarició de la dona impura, marginada des del punt de vista religiós, ha estat fruit de la seva fe: «Filla, la teva fe t'ha salvat (θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε): véste'n en pau» (v. 48). Exactament la mateixa fórmula que s'ha predicat de la dona pecadora (7,50): la invitació a «anar-se'n en pau» connota, d'una banda, la sortida d'una situació de marginació («véste'n»)⁴²; de l'altra, correspon a la fórmula hebrea de comiat («en pau»)⁴³. Ambdues dones són figura dels marginats d'Israel que han trobat llur salvació en l'adhesió a Jesús. De l'una i de l'altra s'emfasitza que «han tocat» Jesús (7,39b: τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ // 8,45a: τίς ὁ ἀψάμενός μου; cf. vv. 44.46.47): la dona pecadora l'«ha tocat» com a mostra d'*agraïment* (ὅτι ἠγάπησεν πολὺ) per haver obtingut d'ell el perdó dels seus pecats (cf. 7,47); l'hemorroïssa, en canvi, l'«ha tocat» com a demostració (δι' ἣν αἰτίαν) que ha *deixat de creure* en la validesa de la Llei (cf. 8,47).

La situació que té per protagonista *Jaire*, «el cap de la sinagoga» (b'), és més greu que l'anterior: «I heus aquí que arribà un individu, de nom Jaire; aquest era cap de la sinagoga...; tenia una filla única de dotze anys complerts que s'estava morint» (8,41a.42a). Com en altres situacions semblants, Lluç precisa que es tracta d'una filla

42. Cf. encara 17,19. En aquests tres casos (dona pecadora, hemorroïssa, samarità leprós) Jesús invità a sortir de la situació de marginació en què s'havia caigut (pecat, impuresa legal, lepra). En canvi, a 18,42, la quarta vegada en què s'empra la fórmula «la teva fe t'ha salvat», no es diu que se'n vagi, sinó que «es posà a seguir-lo»: es tracta del grup de deixebles que s'havia quedat enrere, «assegut a la vora del camí», i que ara ha recuperat la visió: cf. *Una perfecta estructura concèntrica* 354.

43. Cf. M. ZERWICK - M. GROSVENOR, *A Grammatical Analysis of the New Testament*, Rome 1981, p. 203.

«única» (μονογενής; cf. 7,12; 9,38), circumstància que agreuja la situació. El personatge que representa l'Israel sotmès a la sinagoga està a les acaballes i no hi ha recanvi possible. En vista de la situació, Jaire fa un primer pas: «llançant-se als seus peus es posà a pregar-li que entrés a casa seva (εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ)» (v. 41). Tractant-se de «la casa» (sentit local)⁴⁴ del «cap de la sinagoga» i tenint en compte que li prega amb insistència (sentit de l'impf.) que «entri» (no que «vagi») a casa seva, la petició de Jaire s'ha d'entendre com una súplica adreçada a Jesús perquè torni a la sinagoga (aquest εἰσελθεῖν es correspondria amb l'ἔξελθεῖν de 6,12) i redrexi la situació.

En la continuació del relat s'insisteix en la categoria del personatge i en la irreversibilitat de la situació: «Mentre ell (Jesús) encara parlava, arribà un partidari del cap de sinagoga per dir-li (a Jaire): 'La teva filla s'ha mort; no molestis més el Mestre'» (v. 49). Per tota resposta Jesús l'invita a no fer-ne cas; al contrari, li fa veure que l'única cosa que pot salvar Israel és l'adhesió a la seva persona: «Deixa de témer⁴⁵; n'hi ha prou que (em) donis l'adhesió⁴⁶; i se salvarà» (v. 50). L'hemorroïssa, pel fet de sentir-se marginada, ho ha tingut més fàcil: s'ha alliberat del seu complex en el precís moment en què li ha donat l'adhesió⁴⁷. Jaire ha de fer encara l'opció per Jesús deixant de ser «cap de sinagoga»: Lluc constata a continuació aquest canvi tot parlant del «pare de la nena i la mare»: «En arribar a la casa (εἰς τὴν οἰκίαν), no va deixar entrar amb ell sinó Pere, Joan i Jaume, així com el pare de la nena i la mare» (v. 51). Ja no es parla d'οἶκος (= la sinagoga, la casa d'Israel), sinó d'οἰκία (= la família o comunitat jueva)⁴⁸. Jesús, lluny d'«entrar a la casa» del cap de sinagoga (la institució sinagoga), va directament a una comunitat de persones on les relacions són familiars («pare», «mare»). En entrar en el si d'una comunitat jueva només deixa que entrin amb ell els tres màxims representants de la comunitat de deixebles israelites (Pere, Joan, Jaume), així com tres representants de la comunitat jueva (pare, mare, nena). Els deixebles seran testimonis oculars de que la resurrecció/redreçament d'Israel depèn de l'adhesió a Jesús.

44. Cf. MATEOS, *Los «Doce»* §§ 217-252.

45. μή φοβοῦ: cf. M. ZERWICK, *Graecitas biblica*, Romae 1966, § 246.

46. μόνον πιστεύσον: cf. ZERWICK, *Graecitas* § 242.

47. Compari's el v 48: ἡ πίστις σου (equiv. a un pf.) σέσωκέν (pf.) σε amb el v. 50: μόνον πιστεύσον (aor. imper.) καὶ σωθήσεται (fut.).

48. Vegeu n. 44.

Tots els presents (els deixebles i els pares de la nena!, segons Lluc: diff. Mc 5,38-40) fan dol per la mort de la nena: no creuen que la situació d'Israel es pugui redreçar. Per a Jesús, en canvi, aquesta situació no és definitiva: «Deixeu de plorar, que no ha pas mort, sinó que dorm!» (v. 53). Malgrat llur actitud escèptica (v. 53a: «Ells se'n reien, sabent que havia mort»), l'esperit de vida torna a la nena gràcies a l'acció de Jesús («l'agafà de la mà») i a la seva paraula («Nena, posa't dreta!») (vv. 54-55a). «I ordenà que li donessin menjar» (v. 55b). «Menjar» és sinònim de vida. Fins ara li havien donat un succedani, l'ensenyament sinagoga, que li havia causat la mort. «Els seus pares» (ja no es parla més del cap de sinagoga) es van quedar d'una peça (v. 56a).

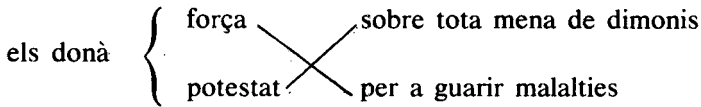
El cap de sinagoga porta nom, Jaire; la nena, no. La situació que aquest personifica és, doncs, real; la salvació del poble és encara un projecte de futur. Si Israel dóna la seva adhesió a Jesús i al seu missatge, es pot redreçar i pot tornar a la vida. De moment, per a no suscitar falses expectacions messiàniques, sigui entre els deixebles israelites, sigui en el poble, «ordenà que no diguessin a ningú el que havia succeït» (v. 56b).

E'. Lc 9,1-9: Missió dels Dotze i desconcert d'Herodes

L'última parella de seqüències és constituïda per la missió dels Dotze (E') i per l'escena de la compartició dels pans a llur retorn de la missió (F'). En la primera seqüència (E') hi ha canvi (implícit) d'escenari i compareixen del nou els Dotze. El tema central d'aquesta seqüència *bimembre* és la identitat de Jesús contrastada amb les falses opinions que se n'ha format el poble; es distingeixen dues perícopes: a'. La missió dels Dotze (vv. 1-6) i b'. La reacció d'Herodes (vv. 7-9).

La missió dels Dotze (a') va precedida d'una convocatòria en què Jesús els dóna «força i potestat sobre tota mena de dimonis i per a guarir malalties» (v. 1): Aquesta puntualització és molt important, altrament no es comprendrà, al terme de l'estructura, que Jesús blasmi tots en general, els deixebles inclosos, de «generació incrèdula i perversa», després que aquests no han estat capaços d'expulsar el dimoni del nen epilèptic (9,39-41). La δύναμις (força) se'ls dóna perquè guareixin els malalts (recordi's el cas de l'hemorroïssa [8,46] i les guaricions de 6,19 i 5,17); l'ἐξουσία (poder/potestat), perquè

expulsin tota mena de dimonis (ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια: cf. 4,36; 10,19). Com es veu, la disposició de la frase té forma de quiasme:

La missió ha de consistir en la proclamació del regnat de Déu i a fer les guaricions per a les quals els acaba de donar força i potestat: «I els envià a proclamar el regnat de Déu i a fer guaricions», καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρῦσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι⁴⁹ (v. 2). En les recomanacions se'ls indica amb tota claredat que el camp de missió són «les cases» (v. 4: εἰς ἣν ἄν οἰκίαν) i «els pobles» (v. 5: ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης).

La realització de la missió no assoleix ni de lluny les fites que Jesús els havia assenyalat. Lluc puntualitza que «es posaren a travessar per les aldees» (v. 6a: διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας). La κώμη (aldeia), a diferència de πόλις (poble), connota un ambient popular en el qual predomina una determinada ideologia (jueva, samaritana), especialment quan va articulada (9,6.12; 19,30; 24,28), o acompanyada de l'adjectiu indefinit (εἰς τινα κ.: 10,38; 17,12) i evidentment quan va expressament qualificada (5,17; 9,52.56; 19,30; 24,13; Ac 8,25). No així en les enumeracions distributives κατὰ πόλιν/-εις καὶ κώμην/-ας (8,1; 13,22). Els Dotze, segons això, van als reductes on domina la ideologia nacionalista. Per això a llur retorn es retirarà Jesús amb ells «a una ciutat anomenada Betsaida» (9,10b), per tal de fer-los reflexionar, com veurem tot seguit. Pel que fa a les guaricions, es diu que anaven «guarint pertot arreu», però no que hagin expulsat cap mena de dimoni. Més endavant veurem que són incapaces d'alliberar ningú. Pel que fa, finalment, a la proclamació del regnat de Déu, es comprova que «anunciaven la bona notícia» (εὐαγγελιζόμενοι),

49. Segueixo el text curt. B. M. METZGER, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, London - New York 1971, pp. 146-147: «Likewise, in Luke, ἰᾶσθαι, except when passive, always has a direct object»; SCHÜRMAN, *Lukasevangelium* I 501, n. 16; MARSHALL, *Luke* 352, prefereixen la llarga. ἰᾶσθαι, en forma absoluta, és *lectio difficilior*. D'altra banda, no és veritat que Lluc empri sempre la veu mitjana amb l'obj. directe explícit: cf. 5,17: δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν (essent αὐτόν subj. de l'inf.!); 9,11: τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο (θερ. depèn de χρεῖαν!). Però, el que és més important, la no qualificació del verb permet de referir-ho tant a les guaricions de malalties com a les alliberacions de mals esperits.

sense cap més precisió. Per a fer un balanç fundat de la missió dels Dotze caldria contrastar-la amb la missió dels Setanta, on es diu expressament que se'ls sotmeteren els dimonis i se'ns informa *a posteriori* de que Jesús els havia donat «potestat... damunt tot l'exèrcit de l'enemic» (cf. 10,17-20).

El *desconcert d'Herodes* (b') es deu a les notícies que arriben a les seves oïdes sobre «tot el que estava passant» (v. 7a). Aquestes, si bé diverses, es refereixen totes a la persona de Jesús: «I dubtava, perquè uns deien que Joan havia ressuscitat d'entre els morts; d'altres, que havia aparegut Elies, i d'altres que un Profeta dels antics havia tornat a la vida» (vv. 7b-8). Aquestes tres opinions reflecteixen el sentir global de la multitud sobre Jesús. El fet, però, que l'escena del tetrarca Herodes estigui adossada a la missió dels Dotze ens autoritza a treure'n algunes conclusions. En primer lloc, en llur evangelització els deixebles han sembrat el desconcert (el part. pr. substantivat, τὰ γινόμενα, fa referència immediata als esdeveniments de la missió)⁵⁰. En segon lloc, segons es desprèn de les diverses opinions que s'han anat formulant, han insistit en trets que eren característics de Joan o d'Elies, tals com el judici escatològic imminent, la venjança a sang i foc, altrament la gent no s'hauria confós. En últim terme, al màxim que han arribat és a presentar-lo com un dels Profetes antics, és a dir, sense moure's de l'àmbit veterotestamentari.

Davant una varietat tal d'opinions, Herodes no es resigna, segons Lluc, a acceptar la creença que «Aquell Joan a qui jo vaig tallar el cap, aquest ha ressuscitat» (Mc 6,16; Mt 14,2); al contrari, ho nega rotundament: «A Joan li vaig tallar jo el cap» (v. 9a), i es pregunta per la identitat de Jesús: «Qui és, doncs, aquest de qui sento dir tals coses?» (v. 9b). És l'última vegada que es formula aquesta pregunta. La resposta serà donada al terme de la present estructura. Herodes, el tetrarca de Galilea (cf. 3,1), igual que la parentela de Jesús (cf. 8,20), «tenia ganes de veure'l» (9,9c: cf. 23,8). Aviat ens asabentarem que el «volia matar» (13,31).

50. MARSHALL, *Luke 355*, fa notar que «Some MSS add ὑπ' αὐτοῦ (...) to indicate that Jesus' activity is meant, but Luke may have in mind the spread in the fame of Jesus (cf. Mk. 6:14) caused by the mission of the Twelve and the growth of rumours about him».

F'. *Lc 9,10-17: Jesús i els Dotze: dues formes d'acollir a la multitud de seguidors*

Nou escenari, el mateix de la convocatòria anterior, ja que els Dotze retornen al punt de partida: «De retorn els apòstols es posaren a contar-li tot el que havien fet» (9,10). A llur retorn de la missió (cf. v.2: καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς) els Dotze són designats com «els apòstols/missioners» (οἱ ἀπόστολοι). Es tracta de la designació positiva, sense prejutjar si era correcte o no «tot el que havien fet». L'altra designació, «els Dotze», anirà adquirint trets cada cop més negatius, fins a arribar a desintegrar-se per culpa de la traïció i defecció de Judes (22,3-6 [ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα].21-23. 47-48 [εἰς τῶν δώδεκα]) i a quedar seriosament compromès el propi grup de deixebles per la negació de Pere (22,31-34 [predicció: noti's l'explícita referència que fa Jesús tot seguit al moment en què els envià].54-62 [triple negació]). A part del que es dirà a continuació, és molt instructiu el paral·lel del retorn dels Setanta, on es comprova que tornaren «amb alegria» (10,17), cosa que dona peu a Jesús a puntualitzar quina és la veritable «alegria» (10,20) i que provoca en ell, «en aquell mateix instant», l'única expansió de joia que constata l'evangelista (10,21).

En vista del que acaben de contar-li, Jesús «se'ls endugué a part i es retirà amb ells (παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν) en direcció a un poble anomenat Betsaida» (v. 10b), pertanyent a la tetraquia de Filip, fora del territori pròpiament jueu⁵¹. La intenció de Jesús, marcada amb tres trets característics⁵², és clara: d'una banda, els vol aïllar del brogit nacionalista que havien suscitat en territori jueu, separant-los de les masses enfervoritzades i retirant-se en un territori neutral, «en un lloc despoblat» (v. 12d); de l'altra, vol parlar en privat amb ells (κατ' ἰδίαν) sobre la forma com ell concep el regnat de Déu, a fi de corregir llur mentalitat equivocada. La mateixa expressió, ἔρημος τόπος, s'ha presentat en la Secció Programàtica quan Jesús, veient que molts fanàtics sabien que era el Messies i el volien instrumentalitzar, «sortí i se n'anà en un lloc despoblat» (4,41-42a: cf. encara 5,16).

51. MARSHALL, *Luke* 359; FITZMYER, *Luke* 765-766.

52. παραλαμβάνω (cf. 9,28; 18,31): «so that they might be away from the crowds» (MARSHALL, *Luke* 359); ὑποχωρέω (cf. 5,16): «suggests withdrawal or retreat» (*ib.*); κατ' ἰδίαν (cf. 10,23): «the indications are that a time of private (κατ' ἰδίαν) conversation was intended» (*ib.*).

Però Jesús es veu obligat a canviar de plans. Lluc qualifica les multituds que se n'han assabentat, a diferència de Marc (Mc 6,32-34) i en coincidència amb Mateu (Mt 14,13), de «seguidors» (v. 11a: οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ). Es tracta, segons el tecnicisme lucà, del grup de seguidors no-israelites. La presència d'aquest grup li servirà per a establir un contrast entre els Dotze i els altres seguidors.

Els Dotze, que continuen aferrissats a les categories jueves, pretenen desempallegar-se de l'altre grup de seguidors. Lluc puntualitza en aquest moment que «el dia havia començat a declinar» (v. 12a). Es tracta d'un «dia» figurat, el mateix «dia» que havia apuntat en el moment en què Jesús es decidí a fer l'elecció dels Dotze (6,13a: «Quan es féu de dia»). Una precisió semblant apareixerà en l'escena d'Emaús (24,29). A partir d'ara la incomprensió dels Dotze es farà cada vegada més palesa, fins que arribi el moment en què Judes, que personifica la dimensió «jueva» (Ἰούδας/Ἰουδαῖος) del grup, el lliuri per traïció, moment en què Jesús declararà sense embuts als dirigents religiosos d'Israel: «Aquesta és la vostra hora, la del poder de la *tenebra* (ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους)» (22,53).

Mortificats per la presència de les multituds de seguidors i convençuts d'altra banda que Jesús els havia pres a part com a grup d'élite, «havent-se-li acostat els Dotze li digueren: 'Acomiada aquesta multitud, que vagin a les aldees de la rodalia i a les masies a buscar allotjament, on trobaran provisions, perquè aquí ens trobem en un lloc despoblat'» (v. 12b-d). Amb una tal excusa es volen desentendre de l'altre grup. Aquestes «multituds» no secunden llurs plans i els fan literalment nosa. Ells, que havien anunciat la bona notícia «per les aldees» (κατὰ τὰς κώμας) del país jueu (v. 6), trobant-hi gran ressò, pretenen que la multitud de seguidors, que tot i essent jueva no comparteix llur nacionalisme, se'n «vagi a les aldees de la rodalia i a les masies», fora del país jueu, en territori pagà de la Decàpolis.

Jesús no comparteix en absolut llur exclusivisme: «Doneu-los de menjar vosaltres» (v. 13a). Però ells no estan disposats a compartir, parlen de comprar: «Si només tenim cinc pans i dos peixos! Llevat que anem nosaltres a comprar queviures per a tot el poble aquest (εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον)» (v. 13b-c). Continuen «comptant» i «alimentant-se» amb els valors de la societat, als quals Jesús els havia invitat a renunciar quan els envià en missió (cf. 9,3: μήτε ἄρτον

μήτε ἀργύριον; cf. 22,35: ἄπερ βαλλαντίου). La frase despectiva, «a tot el poble *aquest*»⁵³, amb què fan referència a la més que dubtosa pertinença a Israel d'aquests seguidors, estableix un net contrast entre els Dotze, que es consideren com els veritables representants d'Israel, i els marginats d'Israel que han donat llur adhesió a Jesús.

Les multituds de seguidors (οἱ δὲ ὄχλοι γρόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ), en contrapartida, han estat acollides per Jesús. Aquest «s'ha posat a parlar-los del regnat de Déu i a guarir els qui tenien necessitat de guarició» (v. 11). Qui són aquests «seguidors»? Recordi's que al començament del segon tram, quan Jesús es disposà a «travessar pobles i aldees proclamant la bona notícia del regnat de Déu», l'acompanyaven «els Dotze», d'una banda, i «certes dones que havien estat guarides de mals esperits i de xacres», de l'altra, Maria Magdalena, Joana i Susanna, «i moltes d'altres que els ajudaven amb llurs béns» (8,1-3). Aquí tenim novament «els Dotze» i «les multituds que el seguien», tant marginats d'Israel com «les dones», entre els quals n'hi ha alguns que tenen necessitat encara de guarició (τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας). Però els Dotze no paguen amb la mateixa moneda: les dones havien posat a disposició del grup llurs béns (αἴτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς), mentre que els Dotze no estan disposats a compartir «els cinc pans i els dos peixos» que porten. A tot estirar estarien disposats a «anar a comprar queviures» per a aquesta mena de gent.

El nombre d'aquests seguidors conté una xifra significativa: «Perquè eren com⁵⁴ cinc mil homes adults» (v. 14a). Aquesta mateixa xifra compareixerà en el llibre dels Fets (Ac 4,4). El nombre «cinc», molt subratllat en el context (v. 14a: πεντακισχίλιοι; 14c: ὡσεὶ ἀνὰ πεντέκοντα; 13d i 16a: πέντε), és el nombre típic de l'Esperit (cf. 3Re 18,4.13: ἀνὰ πεντέκοντα; 4Re 2,7: πεντέκοντα ἄνδρες υἱοὶ τῶν προφητῶν, dels cercles profètics; així com el dia de «pentecostès»). Es tracta d'un grup de creients adult. Jesús els fa asseure «en grups de cinquanta» com⁵⁵ els cercles de profetes (v. 14c). S'anticipa aquí l'edat adulta de la comunitat judeo-creient dels Fets dels Apòstols.

53. La posició emfàtica de l'adjectiu οὗτος té sentit despectiu: cf. Mc 7,6 = Mt 15,8, cita d'Is 29,13; Lc 21,23; Ac 28,26, cita d'Is 6,9; Ac 28,27 = Mt 13,15, cita d'Is 6,10. λαός és sempre terme tècnic en Lluc. En Ac 13,17 no està emfasitzat: ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραήλ.

54. Vegeu la n. 41.

55. *Ib.*

Jesús, després de beneir els pans i els peixos, els partirà i els anirà donant als deixebles perquè els serveixin a la multitud (v. 16). Amb fets palpables mostra als deixebles («els Dotze») quina hauria de ser la funció del Nou Israel: el servei de taula és el senyal per excel·lència del temps messiànic. Han de posar-se al servei dels marginats d'Israel («la multitud» dels seguidors).

«En menjaren fins a quedar satisfets tots, i recolliren dotze cistells de sobralles de bocins de pa» (v. 17). Quan es comparteix, en sobra per a tot el poble d'Israel (κόφινovi δώδεκα, «dotze cistelles» per a les dotze tribus d'Israel).

Lluc posa fi aquí a l'estructura simètrica: el programa que Jesús havia proposat a Israel ha començat a realitzar-se. L'accent és posat en el compartir. Aquest hauria de ser el tret distintiu del nou Israel. Els béns messiànics són extensius a tot el poble. S'acompleix així la promesa que el Senyor féu a Eliseu: «Φάγονται καὶ καταλείψουσιν». καὶ ἔφαγον καὶ κατέλιπον αὐτὰ κατὰ τὸ ἔθνος τοῦ κυρίου (4Re 4,43-44).

Abans de passar a l'acarament dels dos trams de l'estructura, convé notar que la primera seqüència del primer tram (A) i l'última del segon (F') formen una clara *inclusió*. La menció del «dia» que «comença» (6,13a) // «declina» (9,12a), dels «Dotze» i dels «apòstols» (6,13c.d // 9,12b.10a: noti's la inversió quiàstica), així com dels «deixebles» en general (6,13b.17b // 9,16b) i de la «multitud» de seguidors en particular (6,17b // 9,11a.12c.16b), la diversa qualificació del «lloc» (τόπος), «pla» (6,17a) // «desert» (9,12e), del «poble» (λαός), l'Israel històric (6,17c) // els marginats d'Israel (9,13c), així com dels mots θεραπεύω, θεραπείας i ἰάομαι (6,18-19 // 9,11), i el fet que ambdues seqüències comporten un «èxode/sortida» (6,12a) // una «retirada» (9,10b) respecte de la institució jueva, tots aquests trets tenen una funció ben precisa: *emmarcar* l'estructura simètrica.

Una segona sèrie de *marques rellevants* posen en relació, en canvi, l'estructura simètrica amb la subsecció següent: l'anada a la muntanya (εἰς τὸ ὄρος), amb la intenció de pregar (προσεύξασθαι) (6,12a // 9,28b); la pregària continuada de Jesús, tot sol, malgrat hi siguin presents els deixebles (6,12b: cf. v. 13a // 9,18a.29a: cf. vv. 18b.32a); el fet de *davallar de la muntanya* acompanyat dels Dotze o de llurs representants (6,17a // 9,37a); finalment, l'acció de *guarir* el poble de malalties i d'esperits immunds (6,18-19 // 9,40-42).

3. Acarament de les seqüències correlatives

Com vàrem fer a propòsit de la gran estructura concèntrica que organitzava tres quartes parts dels materials pertanyents a la Secció del Viatge, també aquí, un cop delimitades les seqüències de l'un i l'altre tram i individuades les possibles divisions internes, realitzarem l'acarament d'aquelles seqüències que es corresponen dins la simetria. De fet, com hem anat apuntant, aquestes es relacionen ja per parelles dins els respectius trams. En la present estructura, a diferència de la concèntrica, els paral·lels són menys abundants. La raó és senzilla: Lluc és deutor aquí en bona part a Marc i a altres fonts conegudes⁵⁶. Només en els punts D, (F) i A' es pot dir que sigui original. Les fonts en què s'inspira condicionen notablement la seva llibertat de moviments en el moment de crear paral·lels. Tot amb tot, la disposició de les temàtiques i la presència de determinades marques són més que suficients perquè el lector s'adoni de com han estat arranjats els materials.

a) *Un nou projecte per a Israel*

AA'. PRESENTACIÓ DEL NOU ISRAEL A L'ISRAEL HISTÒRIC // MISSIÓ DE JESÚS ACOMPANYAT DELS DOTZE I DE MOLTES DONES

BB'. ACTITUDS BÀSIQUES DE L'OIENT // DISPOSICIONS CABDALS DEL DEIXEBLE

Ambdues seqüències podrien molt ben ser considerades com una de sola en l'un i l'altre tram. De fet, però, la primera (AA') presenta el *marc* general o composició de lloc: estàtic, un lloc pla (ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινού) (A) // dinàmic, un camí que travessa (διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην) (A'), i qualifica els *personatges* que acompanya

56. A. Mc 3,13-19.7-13 (Mt 10,1-4; 4,24-25)
 B. Mt 5,3-12.38-48; 7,1-5.16.21-27; 12,35.
 C. Mt 8,5-13 (Jo 4,46b-54)
 D. ---
 E. Mt 11,2-19
 F. (Mc 14,3-9; Mt 26,6-13; Jo 12,1-8)
 A'. (Mt 9,35)
 B'. Mc 4,1-25 (3,31-35); Mt 13,1-23 (12,46-50)
 C'. Mc 4,35-5,20 (Mt 8,23-34)
 D'. Mc 5,21-43 (Mt 9,18-26)
 E'. Mc 6,7-26 (Mt 10,1.7-11.14; 14,1-2)
 F'. Mc 6,30-44; Mt 14,13-21 (Jo 6,1-15)

nyen Jesús: nou i antic Israel (ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ [δώδεκα] καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ [Ἰσραήλ]) (A) // deixebles israelites i no israelites (οἱ δώδεκα καὶ γυναῖκες τινες) (A'); mentre que la segona (BB') conté l'ensenyament pròpiament dit que Jesús adreça, en públic, al poble d'Israel (B) // en privat, als deixebles (B'). En el segon tram, el canvi d'escenari en la segona seqüència (un lloc tancat, probablement una casa) separa, amb més claredat que en el primer, el marc i la qualificació dels personatges (A') de l'acció d'ensenyar (B').

En qualificar els personatges, la primera seqüència té molt d'interès a donar *noms propis*: els noms dels Dotze i de les ciutats o regions d'on procedeix l'Israel històric (A) // els noms de les dones i de la ciutat/persones amb què han estat vinculades (A'). En el primer tram (A) es parla d'alliberacions i de guaricions: «(Venien) a fer-se guarir de les seves malalties. Els turmentats per esperits immunds eren guarits», ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο; mentre que en el segon (A') es constata que les unes i les altres ja han tingut lloc: «Les (dones) havien estat guarides de mals esperits i de xacres», αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν.

En ambdós trams la segona seqüència ens ofereix una mostra de la forma com Jesús instruïa el poble (B) i el grup de deixebles (B'). En ambdues seqüències es distingeixen quatre moments:

a. Benaurances i imprecacions // a'. Paràbola dels tres terrenys erms i de la terra bona.

Els oients en l'un i l'altre tram són tant el poble d'Israel com els deixebles, si bé en el primer aquests són al·ludits directament i en el segon hi són merament presents. Hi ha una inversió quiàstica pel que fa al desenvolupament dels temes:

Ba	}	tres/quatre «macarismes»
		tres/quatre «ais»
B'a'	}	els tres primers terrenys, erms i estèrils
		el quart terreny, el de la terra bona que «donà fruit al cent per u»

En els punts següents, en canvi, mentre que en el primer tram Jesús s'adreçarà exclusivament al poble d'Israel: «Però a vosaltres

els qui *m'esteu escoltant* us dic», 'Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν (6,27a), i Lluç ho confirmarà a l'inici de la seqüència següent: «Quan hagué completat tot aquest parlament a oïdes del poble», 'Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ (7,1a), en el segon tram, després de la paràbola Jesús llançarà aquesta invitació a escoltar com cal: «*El qui tingui orelles per escoltar*, que escolti!», 'Ὁ ἔχων ὄρα ἀκούειν ἀκούετω, essent els *deixebles* els qui li preguntaran pel sentit de la paràbola i a qui ell des d'ara adreçarà l'ensenyament.

b. Explicació de la regla d'or (a Israel) // b'. Explicació de la paràbola (als deixebles).

En l'explicació de la regla d'or (b) es *diferencia* netament el comportament dels israelites del dels descreguts (οἱ ἁμαρτωλοὶ [3x]). L'explicació de la paràbola (b') *distingeix* també netament entre «els deixebles», que ja han estat instruïts sobre els nous principis que regiran en el Regne de Déu (ὑμῖν δέδοται [pf.] γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ), i «els altres» (τοῖς δὲ λοιποῖς), a qui només es pot parlar en llenguatge parabòlic.

c. Instrucció (a Israel) a base de paràboles // c'. Ensenyança (als deixebles) a base de comparacions.

Triple paràbola, dues de *negatives* contra una de *positiva*, recolzada per la comprovació de dues maneres de *ser* contraposades (c) // triple comparació, dues de *negatives* contra una de *positiva*, recolzada per la comprovació de dues maneres de *fer* encontrades (c').

d. Colofó: Construcció amb fonaments i sense // d'. Colofó: Pretesa i veritable família de Jesús.

El tema tot just enunciat en el primer colofó sobre la necessitat de *posar en pràctica* allò que s'ha *escoltat*: «Per què m'aneu dient 'Senyor, Senyor', i no feu el que dic (οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω)? Tot el qui s'acosta a mi, escolta les meves paraules i les posa en pràctica (ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς), ara us indicaré a qui s'assembla... En canvi, el qui (les) escolta i no (les) posa en pràctica (ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας) s'assembla...» (6,46-47.49), constitueix el *fil conductor* de tota la seqüència del segon tram: quàdruple repetició del verb ἀκούω en forma absoluta (8,10.12.13.14), la fórmula equivalent ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν (v. 15), l'advertència βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε (v. 18) i sobretot la sentència

final del segon colofó: «Mare meva i germans meus són aquells qui escolten el missatge de Déu i el posen en pràctica (οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες). Noti's novament la disposició en forma de quiasme:

Bd	}	el qui escolta les meves paraules i les posa en pràctica = bon constructor
		el qui escolta i no posa en pràctica = mal constructor
B'd'	}	la mare i els germans de Jesús = els qui s'han quedat fora
		la comunitat de Jesús («mare meva i germans meus») = els qui escolten el missatge i el posen en pràctica.

La funció d'aquesta doble seqüència, l'una i l'altra enterament posades en boca de Jesús, és clara: d'una banda, presentar els deixebles, el nou Israel hereu de la promesa del Regne de Déu, a l'antic Israel: «Feliços els pobres, perquè vosaltres teniu Déu com a Rei», ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ (6,20); de l'altra, adreçar-se als deixebles com a aquells qui ja han estat iniciats en els secrets del Regne de Déu: «Vosaltres ja esteu capacitats per a comprendre els secrets del regnat de Déu (τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ); als altres, en canvi, se'ls parla en paràboles» (8,10). D'aquesta manera s'invita Israel a prendre partit per Jesús i pel seu missatge. Noti's la diferència entre el δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν (b) i el ὃς ἂν γὰρ ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ (c'): els primers encara no han rebut res, primer han de «donar»; als segons ja se'ls «ha donat» perquè «produeixin» (δέδοται/ἔχη); als primers se'ls «donarà» a mesura que donin i segons la mesura que omplin (ἀντιμετροθήσεται), als segons se'ls «donarà» amb escreix: «a qui produeix, se li donarà» més i més.

b) *La situació del paganisme no és tan desesperada com la d'Israel*

CC'. L'AGONIA DEL PAGANISME ADDICTE AL JUDAISME // LA REVOLTA DELS ESCLAUS CONTRA ELS FALSOS VALORS DEL PAGANISME

DD'. SITUACIÓ LÍMIT D'ISRAEL. // LA RELIGIÓ JUEVA GENERA ESTERILITAT I MORT

La doble descripció de la situació límit del paganisme/judaisme en l'un i l'altre tram és una de les característiques de la present estructura simètrica. Els paral·lels són més temàtics que no pas literals. Tot amb tot, s'entrecreuen una sèrie de trets distintius que enllacen íntimament les quatre seqüències.

1) Els *escenaris* són, respectivament, Cafarnaüm (C) / Naïn (D) // la travessia del llac i l'estada al país dels Gerasens, «que es troba a la riba oposada a Galilea» (C') / l'anada i l'estada a la casa de Jaire (D').

2) Entre els *personatges* cal distingir els portadors de vida i els portadors de mort/malaltia:

Entre els primers, *el portador de vida* per excel·lència, motor de les quatre seqüències, és Jesús:

A Cafarnaüm va darrere d'ell «la multitud que el seguia», probablement els seguidors no-israelites (C).

A Naïn hi va «acompanyat dels seus deixebles» (D).

La travessia del llac l'empren amb «els seus deixebles», mentre que en el territori pagà de Gerasa hi desembarca ell tot sol (C').

Finalment, en l'anada vers el judaisme l'acompanyen els Dotze capitanejats per «Pere», mentre que a la casa de Jaire hi entren només els tres màxims representants dels Dotze, «Pere, Joan i Jaume» (D').

Entre els segons, tots ells representatius de diferents *situacions de mort*, trobem les següents descripcions:

«L'esclau de cert centurió (romà) (ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος) que tenia un mal dolent (κακῶς ἔχων) estava a punt de morir» (C).

«I heus aquí (καὶ ἰδοῦ) que se n'enduien a enterrar un mort, fill únic de la seva mare (μονογενῆς υἱὸς τῆ μητρὶ αὐτοῦ), que per cert era viuda i a qui acompanyava una multitud considerable del poble» (D).

«I caigué sobre el llac un remolí de vent, i ells (els deixebles) estaven amb l'aigua al coll i *corrien perill*»: «el vent i l'onatge», «els vents i l'aigua», com a elements endimoniats, d'una banda (C'a); «en desembarcar ell a la terra li sortí a l'encontre cert individu de la ciutat (ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως) que tenia dimonis (ἔχων δαιμόνια) i feia molt temps que no duia vestit ni vivia en cap casa, sinó als sepulcres», de l'altra (C'b).

«I heus aquí que arribà un individu (καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ), de nom Jaire; aquest era cap de la sinagoga... tenia una filla única de dotze

anys complerts (θυγάτηρ μονογενής ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα) que *s'estava morint*», d'una banda (D'a'); «I una dona que *patia pèrdues de sang* des de feia dotze anys (καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα), la qual després d'haver malgastat tota la seva fortuna en metges no havia pogut ser guarida per cap d'ells», de l'altra (D'b').

L'estat dels personatges que representen situacions del paganisme no és tan desesperat, per greu que sigui, com el dels que representen Israel:

- (C) centurió / esclau *que té* (part.) un mal dolent... a punt de morir.
 (C'b) Gerasa / gerasè *que té* (part.) dimonis ... vivia en els sepulcres.
 (D) mare viuda / *tenia* (ἦν + dat.) un fill *únic* ... mort.
 (D'b') pare Jaire / *tenia* (ἦν + dat.) una filla *única*... *s'estava morint*/morta

L'explicació es troba en un fet constatable: «la fe» dels pagans i dels marginats d'Israel, entesa sempre com a adhesió a Jesús i a la seva paraula, és molt superior tant a la del nou Israel (els deixebles) com a la de l'antic. Per contra, «el temor» no es dona entre els pagans alliberats ni entre els marginats d'Israel guarits:

- (C) οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον (del paganisme)
 (D) ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας (del poble d'Israel)
 (C'a) ποῦ ἢ πίστις ὑμῶν; (dels deixebles) - φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν (id.)
 (C'b) (si bé del gerasè no es diu expressament que li hagi «donat l'adhesió», aquest li suplicava εἶναι σὺν αὐτῷ) - ἐφοβήθησαν... φόβῳ μεγάλῳ (dels habitants de la regió de Gerasa)
 (D'a') θυγάτηρ, ἢ πίστις σου σέσωκέν σε (de la dona marginada perquè patia pèrdues de sang)
 (D'b') μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον καὶ σωθήσεται (a Jaire, com a cap de sinagoga)

Com a mostra de la profunda imbricació d'aquestes quatre seqüències vegeu les sorprenents coincidències que es donen entre el primer relat, corresponent al paganisme (C), i el darrer, corresponent al judaisme (D'b'):

ἤμελλεν τελευτᾶν
 παρεκάλουν αὐτόν
 ἐπορεύετο (contínu)

ἀπέθνησκεν
 παρεκάλει αὐτόν
 ἐν τῷ ὑπάγειν (contínu)

ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος	ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἔπεμψεν φίλους ὁ ἑκατοντάρχης	ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώ-
λέγων	γου λέγων
«κύριε, μὴ σκύλλου»	«μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκαλον»
«εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς	«ἦ παῖς, ἔγειρε»
μου»	
«οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην	«μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται»
πίστιν εὔρον»	

Malgrat que Lluc emprí en ambdós relats materials d'altri (Mt, Mc), els paral·lels o correspondències es donen precisament en frases que li són pròpies (SgLc). Si no n'hi posa més és perquè, com hem dit al principi, és deutor a les seves fonts.

c) *L'actuació de Jesús desconcerta tothom*

EE'. MISSIÓ INDAGADORA DELS MISSATGERS DE JOAN I ELOGI DEL PRECURSOR // MISSIÓ DELS DOTZE I DESCONCERT D'HERODES

FF'. UN FARISEU I UNA PECADORA: DUES FORMES D'ACOLLIR JESÚS // JESÚS I ELS DOTZE: DUES FORMES D'ACOLLIR LA MULTITUD DE SEGUIDORS

La primera seqüència és bimembre en l'un i l'altre tram: 1) *Missió dels missatgers de Joan* prop de Jesús (Ea: προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ... ἐπέμψεν / ἀπέστειλεν) en paral·lel amb la *missió dels Dotze* prop d'Israel per part de Jesús (E'a': Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα... ἀπέστειλεν). En ambdues perícopes es parla de *guaricions i alliberacions* / de la *predicació de la bona notícia* (Ea: ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων... καὶ πνευμάτων πονηρῶν / πτωχοὶ εὐαγγελίζονται // E'a': ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν / εὐαγγελιζόμενοι). Les dues missions no són, evidentment, del mateix signe. La de Joan pretenia indagar sobre la identitat de Jesús; la de Jesús pretenia mostrar a Israel el seu pla alliberador.

2) A la *triple provocació* de Jesús a la gent sobre quina faceta de Joan «havien sortit a contemplar/veure en el desert» (ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· τί ἐξήλθατε [3x]... θεάσασθαι/ ἰδεῖν [2x]) (Eb) correspon el desconcert d'Herodes *provocat per la triple opinió* (διὰ τὸ λέγεσθαι) de la gent sobre la identitat de Jesús (ὕπο τινων [2x] / ἄλλων δὲ ὅτι), i a qui Herodes «tenia ganes de

veure (ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν)» (E'b'). Igualment, la *resposta* afirmativa de Jesús sobre la identitat de Joan com a Precursor del Messies (οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται) és l'antítesi de l'*interrogant* d'Herodes sobre la identitat de Jesús (τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;). Jesús *afirma* d'una manera rotunda que Joan és més que un profeta («Sí, us ho dic, i més que un profeta!») // Herodes *nega* categòricament que es pugui tractar de Joan («A Joan jo li vaig tallar el cap!»).

La segona seqüència reformula, en el primer tram, la pregunta crucial sobre la identitat de Jesús, dubtant primer de si és un profeta (οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἄν... ἁμαρτωλός) i preguntant-se, finalment, per les seves credencials (τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν;) (F); mentre que, en el segon, addueix el senyal messiànic per excel·lència, en forma d'ensenyança primerament (ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ) i amb el llenguatge dels fets, per acabar (καὶ ἔφαγον καὶ ἔχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς), a l'estil del profeta Eliseu (4Re 4,43-44).

Des d'un punt de vista *temàtic*, el contrast establert entre *el fariseu Simó* i *l'ex-pecadora pública* (F) es repeteix ara en contraposar *els Dotze* a *les multituds de seguidors* (F'). El fariseu *menysprea* la dona («sabria qui és i quina mena de dona l'està tocant: una pecadora») // els Dotze es volen desempallegar de la multitud («Acomiada aquesta multitud») a la qual es refereixen *amb menyspreu* («Llevat que anem a comprar queviures per a tot el poble aquest»). A la dona li han estat perdonats els seus pecats, i la prova és que ha mostrat tant d'afecte envers Jesús // la multitud de seguidors ha estat acollida i guarida per Jesús i, en conseqüència, ha esdevingut un grup de «cinc mil homes adults» a qui aquest ha invitat a reclinar-se «en grups de cinquanta» (nombre dels cercles profètics) a la taula del Regne. L'arrogància del grup fariseu i l'exclusivisme del grup dels Dotze tenen un comú denominador: la convicció de ser els *vers israelites* (els uns, de l'antic; els altres, del nou Israel). Per contra, l'*homenatge* retut a Jesús (στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ) per la dona pecadora que havia estat exclosa de la societat israelita, en assabentar-se (ἐπιγνοῦσα) que es trobava entaulat a casa del fariseu Simó (F), i el *seguiment* de Jesús (ἠκολούθησαν αὐτῷ), per part de les multituds, en adonar-se (γνόντες) que s'havia retirat en un lloc desert fora del territori jueu (F'), tenen també un denominador comú: la convicció de ser els *marginats d'Israel*.

Una sèrie de *paral·lels* literals o equivalents confirma de forma sorprenent que Lluc ha redactat la primera seqüència (F) amb vista de la segona (F')⁵⁷:

ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ [Però no es diu que «mengi amb ell»] / Al contrari li retreu Jesús que οὐκ ἔδωκας... οὐκ ἔδωκας... οὐκ ἤλειψας (F) // δότε αὐτοῖς ἡμεῖς φαγεῖν / ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι... καὶ ἔφανον καὶ ἔχορτάσθησαν (F')

κατεκλίθη / κατακέιται / οἱ συνανακείμενοι (F) // καταλύσωσιν / κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας / κατέκλυναν ἅπαντες (F')

δηνάρια πεντακόσια / πεντήκοντα (F) // ἄνδρες πεντακισχίλιοι / πεντήκοντα (F')

Com a marques menors podríem citar: δύο // δύο (2x), πλεῖον (2x) // πλεῖον, ἤρξαντο // ἤρξατο, χρεοφειλέται // χρεῖαν ἔχοντος.

II. L'EIX VERTEBRADOR DE LA SECCIÓ (Lc 9,18-50)

En el punt on conflueixen figuradament els dos trams de l'estructura simètrica (la manca d'un centre fa que l'un i l'altre tram quedin oberts), en el decurs dels quals i des de diversos punts de vista s'ha anat suscitant la qüestió sobre qui és Jesús⁵⁸, Lluc reprèn el fil del discurs de l'evangeli de Marc. En efecte, com és sabut, Lluc ha deixat de banda tota la secció marcana en què després de la primera compartició dels pans es parla entre altres de l'anada de Jesús a Tir i Sidó i a la Decàpolis, amb la consegüent segona compartició dels pans, en territori pagà (Mc 6,45-8,26)⁵⁹. Al capdavant dels dos trams, la pregunta que insistentment s'ha plantejat desemboca en la confessió dels deixebles sobre la identitat de Jesús.

57. La seqüència del fariseu Simó i de la dona pecadora s'inspira només de lluny en els altres evangelistes (cf. n. ant., punt F), mentre que la de la compartició dels pans i dels peixos depèn estretament de Marc (punt F').

58. 7,16: Israel (D); 7,19.20: Joan Baptista (E); 7,39.49: els fariseus (F); 8,25: els deixebles (C'a); 9,8-9: la gent (E').

59. Sobre les raons d'aquesta omisió es pot consultar MARSHALL, *Luke* 364. La més important, però, no l'apunta ningú: Lluc deixa per al segon llibre (Ac) els materials marcans que fan relació a l'anada de Jesús als pagans; és la comunitat de Jesús la que rebrà l'encàrrec d'anunciar-hi la bona notícia continguda en el primer llibre (Lc).

Totes les perícopes que componen la *subsecció conclusiva* depenen d'aquesta confessió. La resposta a la qüestió «Qui és Jesús?» n'ocupa tota la primera part (9,18-36); el malentès històric que es reflecteix en la resposta dels deixebles comporta una sèrie de seqüeles negatives que seran tractades en la segona part (9,37-50) i que donaran peu a una decisió sense precedents per part de Jesús, decisió que encapçalarà la Secció Central o del Viatge (9,51-19,46).

1. *Qui és Jesús?*

a) «*El Messies de Déu*» versus «*El Fill de l'home*»

Lluc situa l'escena de la confessió, igual que els esdeveniments més significatius del ministeri de Jesús (3,21; 6,12; 9,28; 22,40-42: cf. 11,1-4 i 18,1-8), en una atmosfera de pregària. Com sempre, Jesús prega tot sol (ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας), malgrat que «es trobin amb ell els deixebles (συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί)»⁶⁰ (9,18a). Només ell es troba en diàleg permanent amb el Pare i sintonitza plenament amb el seu pla salvífic. La pregària de Jesús ha estat motivada pels insistents i desconcertants rumors que corren sobre la seva persona i, més en concret, per l'efervescència nacionalista que ha esclatat en el grup de deixebles arran de la missió (E') i del senyal messiànic per excel·lència que els acaba de donar (F'). La pregunta que formula als deixebles interromp l'estat de pregària (ἐπηρώτησεν, aor. successiu a un inf. pr. perifràstic que equival a un impf.).

La pregunta té dos vessants. Jesús pretén que els deixebles es pronuncin. Per això els pregunta primer sobre què opinen les masses (v. 18b). La resposta que donen coincideix exactament amb les tres opinions que havien arribat a oïdes d'Herodes i que exemplificaven tots els rumors que corrien entre la gent sobre la identitat de Jesús (v. 19 = 9,7-8). Però Jesús no s'accontenta amb aquests rumors

60. Cf. 3.21b: προσευχομένου, de Jesús, a diferència de «l'enter poble» d'Israel (v. 21a); 6,12: ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ, només de Jesús, en contrast amb «els deixebles» allí presents (v. 13); 9,28: ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, a saber, Jesús, mentre que Pere, Jaume i Joan «estaven aclaparats per la son» (v. 32a); 22,41: προσήχετο, de Jesús, mentre que «els deixebles» «estaven adormits per la pena» (v. 45).

κατὰ μόνας és equivalent de «en privat», lluny del públic en general (cf. Mc 4,10, l'altre lloc on consta aquesta fórmula i on són presents també els deixebles).

συνῆσαν, impf., temps *duratium*, en concomitància amb l'inf. perifràstic anterior.

forassenyats. La segona pregunta va directament a l'arrel del problema: «Vosaltres (emfasitzat), però, qui dieu que sóc jo?» (v. 20a). Vol que els deixebles revelin en presència seva el que ja estan escampant (τίνα με λέγετε [en pr.] εἶναι).

Respon Pere com a portaveu dels Dotze: «El Messies de Déu» (Τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ, v. 20b). En teoria l'expressió «L'Ungit per Déu» podria entendre's en la línia del Messies-ungit-amb-Esperit-Sant, en sentit positiu (cf. Ac 3,18; 4,26). De fet Jesús no ho entén així: «Ell, però, havent-los conjurat (ἐπιτιμήσας αὐτοῖς) els ordenà que no diguessin a ningú això» (v. 21). Indefectiblement, quan apareix el terme tècnic ἐπιτιμάω⁶¹, s'assenyala que l'individu o els elements (recordi's 8,24: C'a) «exorcitzats» estan posseïts per un «dimoni» / ideologia que va contra el pla de Déu. Si Jesús, ara, «exorcitza» els deixebles, és perquè llur portaveu no ha posat l'accent precisament en el fet que ell sigui «el Messies / l'Ungit per Déu» amb Esperit Sant per a donar la bona notícia als pobres (cf. 3,22; 4,18; Ac 10,38), sinó al contrari en la tesi nacionalista que ell és el Messies *davídic* (cf. 20,41). Noti's la perfecta adequació entre la *pregunta*. τίνα με λέγετε εἶναι, i la *prohibició absoluta* de dir-ho a ningú, μηδενὶ λέγειν τοῦτο. τοῦτο es refereix evidentment a la mal anomenada «confessió» de Pere, Τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. Ara bé, segons es dedueix del cas —acusatiu— en què es troba la *resposta*, Pere, més que «confessar» en presència de Jesús el que *creuen* els Dotze (com a Mc 8,29 [i a Mt 16,16]: οὐ εἶ ὁ χριστός), el que fa és «reconèixer» davant Jesús el que ells *anaven divulgant* (λέγετε, pr.) entre el poble: «*Qui ANEU DIENT* (a la gent) que sóc jo?... «(Nosaltres ANEM DIENT) QUE ets *el Messies (ungit) per Déu*»... «(Ell) els prohibí de DIR a ningú *això*». Justament Lluc, l'únic que empra aquesta fórmula, la tornarà a posar en boca dels dirigents d'Israel a la creu: «Que se salvi ell mateix, si aquest és *el Messies de Déu* (εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός τοῦ θεοῦ), l'escollit» (23,35), mofant-se d'ell⁶².

Jesús no nega que ell sigui el Messies, però no tolera que posin l'accent en les categories de victòria i de venjança que anaven aco blades amb el Messies *davídic*: «els ordenà que no diguessin / els

61. Vegeu les nn. 32.34. Contra MARSHALL, *Luke* 369. Només a 17,3 té el sentit dèbil de «reprendre». A 23,40, en canvi, té el sentit fort (cf. vv. 39 i 43).

62. Altres expressions equivalents (en boca d'endimoniats) són: ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ (Lc 3,34 = Mc 1,24), υἱὸς τοῦ θεοῦ (Lc 4,3.9.41; 22,70).

prohibí de dir *a ningú més això*», παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ λέγειν τοῦτο. Aquest pronom, col·locat emfàticament al final, té sentit despectiu. Engloba tota la càrrega ideològica que els deixebles continuen dipositant en el Messies. D'altra banda, l'ús de l'inf. λέγειν, trobant-se en frase negativa, prohibeix la continuació de l'acció⁶³, és a dir, pressuposa que ja ho estaven difonent. Es comprén ara millor la pregària *solitària* de Jesús en presència dels deixebles.

La frase que segueix, estretament lligada amb l'anterior, conserva en discurs directe la correcció que Jesús afegeix a la noció de Messies: «I afegí: 'Cal que el Fill de l'home (l'Home) pateixi molt i sigui rebutjat pels senadors, els summes sacerdots i els lletrats, que sigui executat i ressusciti el tercer dia'» (v. 22). εἰπὼν ὅτι introdueix, després de la prohibició anterior en discurs indirecte, el contingut cabdal de la revelació que Jesús fa aquí per primera vegada. δεῖ expressa una *necessitat ineludible* antecedent o consegüent al pla que Déu (impersonal teològic) té sobre la història de l'home: aquí evidentment té valor de conseqüència inevitable pel fet d'haver escollit Déu la via de la no-violència i del respecte per la llibertat de l'home.

b) *Jesús posa noves condicions per a ser deixeble seu*

L'escenari és el mateix de la perícopa precedent. Hi ha, però, un *canvi d'adreçament*⁶⁴: «Dirigint-se ara a tots, digué», Ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας (v. 23a). «Els deixebles» de la perícopa anterior englobava a) «els Dotze»/«els missioners» (9,10.12), representants dels seguidors israelites, i b) «les multituds que el seguiren» (9,11), els seguidors no-israelites. Pere havia respost en nom dels Dotze. Jesús s'adreça ara a l'un i a l'altre grup⁶⁵. A partir d'aquest moment, essent així que ja saben que és el Messies, tothom qui vulgui ser

63. Ordres *negatives* semblants a 5,14 (la mateixa expressió, però amb l'ordre en aor., εἰπεῖν i sense τοῦτο); 8,56 (la mateixa expressió, però amb el complement τὸ γεγονός). En el llibre dels Fets es presenta a Ac 1,4 (ordre taxativa, amb el verb en pr.); 4,18 (*id.*); 5,28 (*id.*, emfasitzada amb l'hebraisme παραγγεῖλια παραγγεῖλαμεν, amb el verb en pr.); 5,40 (ordre taxativa, amb el verb en pr.); 23,22 (*id.*, però amb el verb en aor.). De fet equival a un imper. i, per tant, se li pot aplicar la regla: «Imprimis in prohibitione videtur valere lex: μή cum imperativo praesentis vetat continuationem actionis, μή cum coniunctivo aoristi vetat actionem futuram» (ZERWICK, *Graecitas* 246). El millor comentari d'aquesta prohibició taxativa feta als deixebles de no continuar divulgant que ell era «el Messies de Déu» es troba a 4,41: καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ [τὰ δαιμόνια] λαλεῖν, ὅτι ἤδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

64. *Una perfecta estructura concèntrica* 293.

65. Contra MARSHALL, *Luke* 372-373.

deixeble seu ha de «seguir» el mateix camí que mena al fracàs, però que desemboca en la vida: «Si algú vol venir darrere meu, que es negui a si mateix, que es carregui cada dia la seva creu i llavors em segueixi» (v. 23b). Afegeix tres raons (triple γόρ, vv. 24.25.26) que recolzen la transcendental elecció que han de prendre. Clou amb una sentència solemne en la qual assegura que l'establiment del regnat de Déu, malgrat tot, no és una utopia forassenyada: «I us asseguro que alguns dels aquí presents no tastaran la mort sense haver vist el regnat de Déu» (v. 27).

c) *L'Antic Testament avala l'èxode del Messies*

Nova datació: «Passaren com vuit dies després d'aquest discurs» (v. 28a), data pròpia de Lluc (diff. Mc 9,2; Mt 17,1: «sis dies»), així com el comparatiu ὡσεὶ⁶⁶ i el fet de comparèixer de nou en les escenes de la resurrecció i de l'ascensió els dos personatges bíblics que es presenten aquí (καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο, v. 30a = 24,4b [diff. Mc 16,5; Mt 28,2] i Ac 1,10b). Escenari: «la muntanya» com a lloc de pregària i contacte amb Déu, igual que en 6,12. Personatges: «Pere, Joan i Jaume», els mateixos que a l'escena de Jaire (8,51), en representació dels Dotze, en llur qualitat de líders del grup, d'una banda; Jesús transfigurat, «Moisès i Elies, que aparegueren resplendents», de l'altra. Mentre que aquests últims «conversen amb» Jesús i «parlen de l'èxode que ell anava a completar a Jerusalem» (vv. 30-31), el primer tercet, capitanejat per Pere, se'n desentén (v. 32a: «Pere i els qui eren amb ell estaven aclaparats per la son»).

La funció d'aquesta perícopa no és pròpiament la d'anticipar l'estat gloriós de Jesús, si bé va estretament unida amb l'escena de la resurrecció tant pel que fa al nombre «vuit» = «el primer dia de la setmana» (24,1) com per la presència dels mateixos personatges que en l'escena del sepulcre buit recordaran a les dones (dimensió femenina del grup) que el Messies havia de morir i ressuscitar (24,4-8) amb paraules molt semblants a les de la primera predicció de la passió/resurrecció (24,7 = 9,22). La seva funció s'ha d'escatir de la *lletra* que acompanya la representació, tant la que ha estat posada en boca de Moisès i d'Elies, personificació de la Llei i dels Profetes (= Antic Testament), com sobretot la de la veu del cel. La transfiguració de Jesús té com a objecte situar-lo en l'esfera divina (εἶδον

66. Vegeu n. 41.

τὴν δόξαν αὐτοῦ) en què es troben els dos personatges glorificats (ἐν δόξῃ), altrament no seria possible cap mena de contacte ni de conversa.

El fet que Moisès i Elies «conversin amb» Jesús (v. 30: συνελάλουν αὐτῶ) i que Lluç puntualitzi tot seguit que «parlaven de l'èxode que ell anava a completar a Jerusalem» (v. 31: ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ), tenint en compte *a)* que Jesús ha conjurat la mentalitat equivocada dels deixebles, després que Pere l'hagués confessat com el Messies de Déu;

b) que tot seguit ha manifestat per primera vegada que el fracàs i l'execució del Messies com també la seva resurrecció estaven previstos en el pla de Déu;

c) que immediatament ha posat a tots una nova condició per a ser deixeble seu, l'acceptació del fracàs i de la pròpia creu;

d) i que a la fi s'ha endut a part els tres líders del grup dels Dotze: tenint en compte tot això, ens autoritza a afirmar sense embuts que l'escena de la transfiguració té com a única comesa fer comparèixer en escena els dos personatges bíblics que els deixebles adduien constantment a manera de testimonis, de manera que la veu del cel pugui sentenciar a favor de Jesús. Lluç és l'únic, en efecte, que explicita el contingut de llur conversa, l'èxode que el Messies havia de dur a terme fora de «Jerusalem» (diff. Mc 9,4; Mt 17,3), és a dir, segons el sentit peculiar que ell atribueix a Ἱερουσαλήμ, fora de la institució jueva.

Els deixebles, però, han fet el sord desentenent-se del diàleg: «Pere i els qui eren amb ell estaven aclaparats per la son» (v. 32a). Un cop s'han espavilat, «veuen» només «la glòria» de Jesús i els dos personatges dempeus al seu costat (v. 32b). Veuen, com aquell qui diu, la ressaça de la representació. Per això, en el moment en què aquests se separen de Jesús, Pere se li adreça amb la coneguda expressió de «Cabdill», tot donant-se importància: «Quina sort que siguem aquí nosaltres!», i tracta d'aturar el temps immortalitzant la visió: «Podríem fer-hi tres cabanes: una per a tu, una per a Moisès i una per a Elies». «No sabia el que es deia», puntualitza Lluç no sense una certa ironia (v. 33).

«Mentre encara parlava», un «núvol», símbol de la presència divina, els envolta també a ells i s'omplenen de por en entrar en l'esfera divina (v. 34). En aquesta atmosfera pot ressonar en ells la veu del Pare provinent del núvol: «Aquest és el meu Fill, l'Elegit. Es-

colteu-lo a ell» (αὐτοῦ ἀκούετε, amb èmfasi en el pronom) (v. 35). Res de «tres cabanes» —una mena de troica en la qual Jesús ocuparia el lloc honorífic—, res de solucions eclèctiques —tots tres en el mateix nivell— que ho difuminen tot i afavoreixen l'expectació messiànica dels deixebles. L'únic intèrpret vàlid de Déu és Jesús. «Quan cessà la veu, Jesús es trobava sol» (v. 36a). Tot torna a la normalitat. Per tota resposta, els tres líders silencien tant la lletra com la representació (v. 36b). Segueixen no comprenent res.

2. Seqüeles negatives d'un malentès històric

Els deixebles han descobert que Jesús era el Messies —títol que ell ha evitat sempre que li apliquessin conjurant els qui el pronunciaven com a endimoniats (4,34c-35a: ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ... καὶ ἐπειμίησεν αὐτῶ; 4,41: καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ἤδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι; 9,20-21: *supra*)—, però tot emparant-se amb la interpretació tradicional de l'Escriptura es resisteixen amb totes les forces a acceptar que pugui fracassar com tants d'altres que han fracassat, de fet, perquè eren falsos messies. Tot el que Jesús els digui, rellisca en ells per culpa de la ideologia nacionalista de què estan plenament imbuïts. Acabem de comprovar ja un resultat negatiu: s'han limitat a silenciar totalment el contingut i el significat de l'escena de la transfiguració. Ara en veurem les conseqüències.

a) Impotència dels deixebles per a alliberar el poble

Nova datació: «el dia *següent*», marcant la connexió entre l'escena anterior i la present, i nou escenari: «S'esdevingué que... *en baixar* ells de la *muntanya*, li sortí a l'encontre una multitud nombrosa» (v. 37), posat també aquest en relació estreta amb l'anterior. Malgrat que hagin baixat «ells», la multitud surt a l'encontre d'«ell», de la mateixa manera que havia precisat abans que només «ell pujà a la muntanya amb la intenció de pregar», tot i que s'havia «endut a part Pere, Joan i Jaume» (v. 28). Personatges: la multitud i llur portaveu, un pare que té un únic fill (v. 38). L'abast de la representativitat d'aquest doble personatge: «I heus aquí (forma d'atreure l'atenció sobre un personatge) que d'entre la multitud un individu (καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου) es va posar a dir cridant: 'Mestre, et suplico que et preocupis per aquest fill meu, que és l'únic que tinc' (ἐπὶ τὸν υἱὸν μου, ὅτι μονογενής μοι ἐστίν)» (v. 38) anirà apareixent a mesura que

es descriu la situació en què es troba i els remeis que s'ha intentat d'aplicar. El «fill» d'aquest home no és sinó un desdoblament del «pare/multitud», un procediment literari molt idoni per a particularitzar un problema que afecta a tots; finalment, «fill únic» indica que ens trobem davant una situació límit, gravíssima, que no té recanvi: si s'estroneja la vida del noi, no hi haurà cap altra alternativa.

El pare s'adreça a Jesús amb el títol de «Mestre» (v. 38b), a diferència dels deixebles que l'anomenen «Cabdill» (v. 33b), i li fa la mateixa súplica que havia fet als seus deixebles, però que aquests no havien estat capaços d'atendre (vv. 38b.40). El diagnòstic que fa Lluc d'aquest noi epilèptic serveix per a descriure les convulsions violentes d'un poble fanatitzat pels ideals messiànics de signe zelota en la lluita desesperada contra l'Imperi romà: «I heus aquí (ara l'atenció es polaritza en el noi) que l'agafa un esperit i de sobte fa un crit, el retorç entre bromera, i amb penes i treballs se separa d'ell i el deixa cruït» (v. 39). Noti's que el pare no considera que aquest «esperit» sigui dolent (no el qualifica); Jesús, en canvi, el conjurarà com a «esperit immund». Tampoc no es diu que estigui pròpiament «posseït» pel mal esperit, sinó que πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν i que μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ (v. 39), ni que Jesús l'«expulsi» sinó que ἵασατο τὸν παῖδα (v. 42b).

La situació del noi és més desesperada encara si tenim en compte que el pare ha acudit als deixebles de Jesús confiant que aquests li oferirien una alternativa vàlida contra la subversió anihiladora: «He suplicat als teus deixebles que l'expulsessin (ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό), però no han pogut» (v. 40). La comunitat de Jesús apareixia com una alternativa de vida davant aquella societat plena d'odi i de mort, però només ho era en aparença. La impotència prové del fet que els deixebles no han renunciat mai a llurs ideals messiànics de victòria i de venjança; al contrari, pensen igual que les multituds alienades (recordi's el «conjur» que Jesús els ha llançat com si fossin endimoniats).

Jesús profereix una frase semblant a l'expressió que emprà Moisès per a qualificar la incredulitat i la resistència al Déu alliberador de la generació que havia sortit d'Egipte (Dt 32,5): «Oh gent sense fe i perversa, fins quan hauré d'estar amb vosaltres i de suportar-vos?» (v. 41a). El poble d'Israel continua en la mateixa tessitura que havia adoptat en el desert. El nou Israel, pel que es veu, no ha canviat de conducta. Però Jesús no perd la paciència: «Porta'm aquí el teu fill» (v. 41b). Vol posar-se en contacte directament amb la situació

del poble. «Mentre l'hi portaven, el tirà a terra el dimoni i es posà a retòrcer-lo» (v. 42a). L'esperit que personifica el fanatisme de la multitud tem que se li acabi el seu domini i vol provocar amb fets consumats la revolta contra l'invasor involucrant-hi Jesús. Però aquest no s'immuta: «Jesús va conjurar l'esperit immund, guarí l'infant i el tornà al seu pare» (v. 42b). Més que «expulsar» el dimoni que només de forma intermitent revoltava el poble, Jesús «guareix l'infant», alliberant-lo de l'esperit de violència, i el posa novament en mans dels seus responsables, personificats pel seu pare.

b) *Nova predicció del seu fracàs com a Messies*

No hi ha canvi d'escenari ni de personatges, però sí un *canvi d'adreçament*: Jesús es dirigeix ara directament als seus deixebles: «Entre l'admiració general per tot el que feia, Jesús s'adreçà als seus deixebles: 'Vosaltres, fiqueu-vos al cap aquestes paraules (θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ᾧτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους; lit. «Fiqueu-vos a les vostres oïdes aquestes paraules»): El Fill de l'home l'han de lliurar en mans del homes'» (vv. 43b-44). Els deixebles han de canviar de mentalitat: han de buidar-se el cap de les falses esperances d'alliberament que han heretat de la tradició d'Israel, per tal de donar cabuda a un missatge cru i humanament inacceptable. Un Messies lliurat als pagans serà objecte d'escarni i de burla de tothom. Però és inevitable, ja que pretén de canviar el rumb de la història.

«Però ells feren cas omís d'aquesta predicció; la trobaven tan fosca que no en copsaven el sentit, i tenien por de preguntar-li sobre aquesta predicció» (v. 45). De tres maneres diverses ens diu l'evangelista que els deixebles no entengueren res de res. El llenguatge de Jesús continua essent per a ells un llenguatge inintel·ligible. El passat gloriós d'Israel i la condició de poble privilegiat els obstaculitza la comprensió d'una alternativa de societat que hagi de sorgir inevitablement de les cendres d'un fracàs estrepitos.

c) *Inversió total de l'escala de valors*

Mateix escenari i personatges, però *canvi de temàtica*: «Però se'ls ficà al cap la cabòria (Εἰσηλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς; lit. «Entrà/Sorgí en ells una cabòria») de quin d'ells seria el més gran» (v. 46). Els deixebles, conseqüents amb llur ideologia nacionalista, especulen ja sobre els llocs importants que hauran de repartir-se en el regnat imminent del Messies. No fan cas en absolut de les repetides

prediccions que Jesús els acaba de fer. El futur gloriós d'Israel té més pes en ells que la paraula innovadora de Jesús. En endevinar les seves cabòries, «prengué de la mà un criadet, se'l posà al costat i els digué: 'Qui acull aquest criadet per causa meva, m'acull a mi; i qui m'acull a mi, acull el qui m'ha enviat; és a dir, el qui és de fet més petit de tots vosaltres, aquest és gran'» (vv. 47-48). En el Regne de Déu el més important és el qui està disposat a servir. Jesús inverteix totalment l'escala de valors de la societat. Privadeja el servei, en comptes del poder.

d) *Exclusivisme dels Dotze versus universalitat de Jesús*

Nova temàtica: «Intervingué Joan i digué: 'Cabdill, n'hem vist un que expulsava dimonis en nom teu i hem intentat d'impedir-li-ho, perquè no ve (lit. «segueix») amb nosaltres'» (v. 49). Ara és el segon de bord el qui representa els Dotze, «Joan» (cf. v. 28 i 8,51). De fet, no li han pogut impedir (l'impf. ἐκωλύομεν és un conatiu) que expulsés dimonis o, el que ve a ser el mateix, que alliberés la gent (ells que no havien pogut alliberar ningú!). Noti's altre cop l'ús lucà del títol de «Cabdill», sempre i exclusivament en boca dels deixebles. La raó que addueixen traeix llur exclusivisme: ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. Es tracta, doncs, d'un *seguidor* anònim de Jesús (segons es desprèn del terme tècnic ἀκολουθεῖ).

La lliçó que Jesús els donà és d'un abast incalculable: «Jesús li respongué: 'Res d'impedir (lit. «Deixeu d'impedir»), perquè qui no està contra vosaltres, està a favor vostre'» (v. 50). Malgrat que s'adreçà a Joan, Jesús li contesta en plural (μὴ κωλύετε, imper. pr. negatiu, amb valor interruptiu). La raó que els dóna (γάρο) s'ha convertit en una sentència d'abast universal: mentre no es demostrï el contrari, tothom qui allibera s'ha de considerar com un aliat del grup de deixebles.

III. CONCLUSIÓ

La funció de l'estructura *simètrica* que acabem d'identificar en el si de la Secció de les Recognicions és clara. En vista del rebuig palesat pels dirigents de l'antic Israel, Jesús s'ha decidit a conferir un nou perfil al grup de deixebles. En el *primer* tram de l'estructura que encapçala la nova secció Lluç ha exposat el *programa* de Jesús:

elecció dels Dotze i presentació del nou Israel a les multituds israelites provinents de tot el país jueu i de la diàspora (A-B); universalisme de la salvació, vàlida tant per als pagans com per als jueus (C-D); funció alliberadora del Messies, amb l'accent posat en els més pobres i marginats (E-F). En el *segon* tram, en conseqüència, ha narrat a grans trets la *realització* d'aquest pla: missió evangelitzadora de Jesús acompanyat dels Dotze i del grup femení tot travessant la nova terra promesa (A'-B'); exemplificació de l'universalisme de la salvació en terra pagana i en territori jueu (C'-D'); missió evangelitzadora dels Dotze i compartició dels pans com a signe messiànic per excel·lència de l'arribada del regnat de Déu (E'-F').

Ambdós trams *convergeixen* en un punt que es troba fora de l'estructura: la resposta a la qüestió que ha anat aflorant al llarg de tota la secció sobre quina és la identitat de Jesús. En vista de que els deixebles no han comprès el nou paper que ha de representar el Messies en el nou Israel, sinó que s'han quedat anclats en el Messies davídic, Jesús els revela sense embuts que el Fill de l'home (en evitació del títol «el Messies de Déu») humanament ha de fracassar, però que el regnat de Déu es realitzarà tal com estava previst en les Escriptures. Des d'ara, tothom qui vulgui ser deixeble seu haurà de renunciar a l'èxit i als valors que encarna la societat. En el centre d'aquesta subsecció es troba l'escena de la transfiguració. La seva finalitat és presentar Moisès i Elies conversant amb Jesús sobre l'èxode que el Messies havia de realitzar precisament fora de la institució jueva. La veu del Pare desautoritza les pretensions eclèctiques dels deixebles i declara solemnement que l'únic intèrpret vàlid de l'Escriptura és Jesús. La fallida de la missió dels Dotze, que havien estat enviats a alliberar Israel de tota ideologia contrària al pla de Déu, es manifesta en llur incapacitat d'alliberar el poble convulsinat per les revoltes intermitents de caire messiànic. Malgrat la claredat amb què Jesús els parla, segueixen resistint-se amb totes llurs forces a acceptar que el Messies hagi de fracassar; ben al contrari, es fan il·lusions sobre quin d'ells seria el més gran, ensem que tracten d'impedir que altres alliberin a la gent amb l'excusa de que no són dels seus.

El Tercer Cicle o Secció de les Recognicions clou amb la constatació del tancament total dels Dotze als plans que Jesús s'havia proposat al començament de la secció. Es pot ben dir que aquestes són, de moment, les últimes escaramusses del grup dels Dotze tendents

a instrumentalitzar el messianisme de Jesús en detriment dels altres seguidors. De fet el combat acaba en taules. Ningú no ha cedit el més mínim en les pròpies posicions. Jesús canviarà tot seguit d'estratègia. Però això formarà part ja d'una nova secció, la Secció de l'Afrontament o del Viatge.

Josep RIUS-CAMPS
Església de St. Pere de Reixac
MONTCADA I REIXAC
(Barcelona)

Summary

Withing the macro-structure concentric line (Lk.9:51-19:46) which we identified in the Journey Section (RCatT VIII [1983] 283-358), constructed in the form of a perfectly Chiastic Structure, we have identified now another of similar characteristics inside the former cycle or the so called Recognitions. Section (6:12-9:50). The present structure placed in the first part of the Section is not concentric but symmetrical. It is formed by two juxtaposed arms (6:12-7:50 // 8:1-9:17) each having six sequences that match two by two and follow a certain symmetry (AB, CD, EF // A'B', C'D', E'F'). The basic programme for the new strategy adopted by Jesus since the moment the leaders of the historic Israel reject Him, is proposed on the first arm (cf. 4:28-29). The second, instead, includes the mission programme.

Firstly we have delimited the sequences of both arms, pointing out their meaningful function. Afterwards we have confronted the sequences that match withing the symmetry leaving their order in pairs. We have named the first point (a) «A new project for Israel » (AA' - BB'); the second includes the pagan and judaic respective descriptions: «The paganism situation is not so desperate as the one of judaism» (CC' - DD'); finally the third (c) verifies that «Jesus' attitude desorients everybody» (EE'FF').

On the spot where figuratively converge the two arms of the symmetric structure (through them and from different points of view the question about who Jesus is has been aroused) Luke retakes the course of speech of Mark's Gospel after having forgotten all that markan section which tells about Jesus, going to foreing lands (Mk. 6:45-8:26). At the end of both arms the question leading to the desciples confession on Jesus' identity, has repeatedly appeared. On the first place (a) Jesus contrasts the desciples confession on his messianism («The Messiah of God») to the true meaning of his mission («The Son of Man»). Afterwards (b) He puts up new conditions to be his disciple. Then in the scene of the Transfiguration he fixes that the Old Testament (Moses and Elias) backs up the Messiah's exodus out of the Jewish institution which is represented by the technical term «Jerusalem».

But the desciples, because of their strong nationalist mentality, still refuse to accept the possibility of Jesus' failure. On the last part of the Section Luke describes the consequences: firstly he realizes the desciples incapacity to free the people. It follows another prediction of Jesus about his failure as Messiah. On seeing the systematic obstruction of the group, incapable of thinking but in power categories he proposes a model, a little servant, inverting thus completely the scale of values. Finally in front of the exclusivism of the Twelve He presents a universal sentence: whereas the contrary is not demonstrated; he who frees must be considered part of the group of Jesus. In fact the battle finishes up equals. Nobody yelds the smallest in his own position. Next, Jesus will change his strategies. But this will form a new section, the Confronting Section, know normally as the Journey Section.